

Museopalveluita meille kaikille – alueellisten museopalveluiden kehittäminen

Loppuraportti

Satakunnan Museo 2024

Eeva Karhunen

Satakunnan Museo

Museovirasto

1. Kuvaus hankkeesta ja sen toteutuksesta	4
2. Hankkeen taustaa	4
2.1. Hankkeen liittyminen museon strategiaan	5
2.2. Kuntakysely 2001	5
3. Tavoitteet	6
3.1. Kohdeyleisöt ja niiden tavoittaminen	6
3.2. Idearaati	7
4. Valmiit alustat ja käytettävissä olevat aineistot	7
4.1. Finnan mahdollisuudet	7
4.2. Seinätön museo	8
4.3. Kuvapaketit	8
4.3.1. Vanhat diasarjat	9
4.3.2. Satakunnan Museon vuosikirja Sarka	9
4.3.3. Muita mahdollisia aiheita	9
4.4. Muistelupaketit	10
4.5. Nykydokumentointi	10
5. Hankkeeseen osallistuneet yhteisöt ja niiden rooli hankkeessa	11
6. Millaisia projekteja käynnistyi	11
6.1. Siikainen	11
6.2. Ulvila	13
6.3. Säkö	15
6.4. Kokemäki	17
6.5. Satakunnan Museon parvi	18
7. Hanke-esittelyt	19
8. Haasteita ja iloja	20
9. Tulokset	21
9.1. Alueellinen museopalvelu	22
9.2. Museopalveluiden konseptit	25
9.2.1. Satakunnan Museon Parvi	26

9.2.2.	Kuvapaketit	28
9.2.3.	Seinätön museo -mediaopas	32
9.2.4.	Finnan kuvagalleriat	36
9.2.5.	Tutkimushanke	38
9.2.6.	Muisteluilta	40
9.2.7.	Nykydokumentointiprojekti yhdessä paikallisten kanssa	44
9.3.	Aineistojen saatavuus ja pitkäaikaissäilytys	47
9.4.	Hankkeen vaikutukset	47
10.	Hankkeen seuranta ja jatkotoimenpiteet	49

1. Kuvaus hankkeesta ja sen toteutuksesta

Museovirasto myönsi Satakunnan Museolle 23 000 € avustuksen *Museopalveluita meille kaikille – alueellisten museopalveluiden kehittäminen* -hankkeen toteuttamiseen (Päätös 14.3.2023 diaarinumero MV/5/02.05.02.01/2022 Avustukset museoiden innovatiivisiin hankkeisiin). Omarahoitusosuus on 20 %. Hankeavustus on käytettävä 31.12.2024 mennessä ja selvitys on annettava viimeistään 30.4.2025.

Hanketta koordinoi alueellisen työn intendentti Akuliina Aartolahti. Hanketyöntekijä Eeva Karhunen työskenteli hankkeessa 21.08.2023–19.04.2024.

2. Hankkeen taustaa

Vuonna 2020 voimaan asunut museolaki toi maakuntamuseoiden tilalle alueelliset vastuumuseot ja määritteli niiden tehtävät. Muutoksen myötä myös Satakunnan Museosta tuli alueellinen vastuumuseo.

Uutena tehtäväkenttänä vastuumuseoille lankesi alueellisten palveluiden tuottaminen. Koska lisäresursseja palveluiden tuottamiseen ei saatu, oli tarpeen toteuttaa hanke, jossa kehitettiin palveluita, joiden räätälöiminen ja ulos vieminen on mahdollisimman resurssitehokasta.

Satakunnan Museon kokoelmat sisältävät aineistoa maakunnan jokaisesta pitäjästä. Museon kokoelmissa on noin 100 000 esinettä ja noin 500 000 valokuvaa (sis. arkeologinen kokoelma ja teollisuushistoriallinen Rosenlew-museon kokoelma). Luontotalo Arkin kokoelmissa on lisäksi 35 000 luonnontieteellistä näytettä. Hankkeen ajatuksena oli tuoda nämä omaleimaiset aineistot ja kunkin alueen kulttuuriperinnön erityispiirteet esiin ja tarjota ne museopalveluna, ikään kuin ”valmiina pakettina”.

Museolaisilla on lisäksi paljon tietotaitoa, jota voi hyödyntää alueellisten palveluiden tuottamisessa – esimerkiksi näyttelyn tai vaikkapa muisteluillan toteuttamisessa. Hanke alkoi haastattelukierroksella museon työntekijöiden parissa: Mitä sellaisia resursseja meillä on, joiden pohjalle voisi helposti rakentaa alueellisen museopalvelun?

Haastattelut:

Intendentti, yleisötyö, Carita Tulkki 25.8.2023

Intendentti, rakennuskulttuuritalo Toivo, Tuulikki Kiilo 4.9.2023

Museo-opas, Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo, Jonna Karttunen 4.9.2023

Amanuessi, kuva- ja arkistokokoelmat Minna-Liisa Salonsaari 6.9.2023

Intendentti, kokoelmat ja Rosenlew-museo, Leila Stenroos 8.9.2023

Intendentti, näyttelyt, Timo Nordlund 8.9.2023

Museoemäntä, Rakennuskulttuuritalo Toivo, Marita Wahlroos 12.9.2023

Amanuessi Heidi Laine ja asiakaspalveluassistentti Martti Koski, Luontotalo Arkki, 15.9.2023

Amanuessi, esinekokoelmat, Hanna Jaakola 25.09.2023

2.1. Hankkeen liittyminen museon strategiaan

Museopalveluita meille kaikille -hanke on osa Satakunnan Museon alueellisen työn suunnitelman 2023–2026 alueellisten museopalveluiden kehittämistä ja toteuttamista. Hankkeen myötä Satakunnan Museo profiloitui entistä selkeämmin koko alueen museoksi, kun maakuntaa käsittelevä aineisto saatiin paremmin alueen asukkaiden käyttöön.

Hanke toteutti myös Satakunnan Museon kehittämissuunnitelmaa 2025. Siinä museon keskeisiksi tavoitteiksi on asetettu asiakaslähtöisyys sekä toimiminen alueensa kulttuuriperinnön johtavana asiantuntijana ja välittäjänä. Palvelupaketit suunniteltiin ja toteutettiin asiakaslähtöisesti heidän tarpeidensa mukaan. Pilottikunnat määrittivät tarpeet hankkeen aikana ja hankkeen jälkeen palvelut räätälöitiin kuhunkin tarpeeseen. Hankkeen myötä Satakunnan Museon kattavat alueelliset aineistot ja asiantuntemus saatiin paremmin koko alueen käyttöön.

Alueellisten museopalveluiden kehittämisessä pyrittiin hyödyntämään Kansalliskirjaston ylläpitämän Finna-hakupalvelun ja Suomen museoliiton tuottaman Seinätön museo -alustan mahdollisuuksia.

2.2. Kuntakysely 2021

Satakunnan Museo teki vuonna 2021 kyselyn, jossa selvitettiin kuntien mahdollisuuksia tuottaa kulttuuripalveluita kuntalaisille sekä niiden halua kehittää palveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kyselyn mukaan resurssit ovat heikot, eikä kulttuuria välttämättä edes koeta kuntalaisten peruspalveluksi. Kunnissa ei aina ole sellaista henkilöä, jonka toimenkuvaan

kulttuuripalvelut kuuluisivat. Pienetkin kunnat kuitenkin tarjoavat asukkaille joitain kulttuuripalveluita, vähintään lakisääteisen kirjaston. Lisäksi hyödynnetään kolmannen sektorin tuottamia palveluita, kuten harrastajateatteria sekä kotiseutuyhdistyksen ylläpitämää kotiseutumuseota.

Kyselyyn saaduissa vastauksissa Satakunnan Museolta toivottiin eniten digitaalisia opetuspaketteja, valmiita työpajaideoita sekä valmiita lainattavia opetuspaketteja. Suurin osa toivoi palveluiden toteutusta omassa kunnassa tai verkossa.

3. Tavoitteet

Alueellisen palvelun määritelmää ei löydy laista, ja tulkinnat ovat olleet melko kirjavia. Hankkeen tavoitteena oli määritellä, mikä on alueellinen museopalvelu ja tuottaa palveluiden patteristo yhdessä paikallisten ihmisten kanssa.

Hankkeessa tavoiteltiin kulttuurista kestävyttä tarjoamalla ihmisille olemassa olevaa ja jo jollain lailla tallennettua ja jopa esitettyä kulttuuriperintöä helpommin saavutettavana palveluna.

Tavoitteena oli, että kunnissa ymmärrettäisiin paremmin oma kulttuuriperintö sekä sen merkitys hyvinvoiville kuntalaisille. Kunnat oppivat hyödyntämään museopalveluita osana eri ikäisten ihmisten palvelupolkuja sekä erilaisten ryhmien hyvinvoinnin edistäjänä ja sitä kautta kuntalaisten vahvan identiteetin rakennusaineena.

3.1. Kohdeyleisöt ja niiden tavoittaminen

Tavoitteena oli, että palvelun käyttäjinä ovat yksityiset ihmiset, mutta ennen kaikkea palvelut kehitettiin yhteistyössä kuntien kanssa, jotta niistä tulisi osa kunnan tarjoamia kulttuuripalveluita. Yhteistyökumppaneina olivat kuntien lisäksi alueen kotiseutuyhdistykset ja koulut.

Hankkeen tavoitteena oli tukea yhteisöjä ja yksilöitä koko maakunnan alueella käyttämään ja hyödyntämään omaa kulttuuriperintöään, niin aineellista kuin aineetontakin. Tavoitteena oli myös luoda tasa-arvoa kulttuuripalveluiden saatavuudessa eri alueiden välillä. Museopalveluita pitäisi pystyä tuottamaan tasapuolisesti koko vastuumuseon toiminta-alueella.

3.2. Idearaati

Niistä kunnista, jotka eivät valikoituneet hankkeen pilottikunniksi, pyydettiin kiinnostuneita henkilöitä mukaan idearaatiin. Heidän tehtävänään oli kommentoida, ovatko palvelupakettien ideat käyttökelpoisia, miten niitä voisi parantaa, tai millaista palvelua mahdollisesti kaivattaisiin niiden sijasta.

Jäsenet:

Helena Heinonen, Eurajoen oppaat ry
Heidi Helkiö-Mäkelä, kirjastotoimenjohtaja, Eurajoen kunta
Auli Lamppu, Eurajoen Oppaiden puheenjohtaja
Luna Lehikoinen, Emil Cedercreutzin museo, Harjavalta
Elina Nurmoranta, Vuojoen kartano
Emma Puosi, kulttuuri- ja matkailutuottaja, Eurajoen kunta
Satu Rantala, Museonjohtaja Huittisten museo

4. Valmiit alustat ja käytettävissä olevat valmiit aineistot

Hankkeen tuloksena koottiin yhteen aineistoja ja alustoja, joita Satakunnan Museossa on jo valmiina, osin käytössä, osin arkistoihin hautautuneina ja unohtuneina. Tässä luetellut aineistot ovat joko valmiita paketteja, joiden hyödyntäminen lähes sellaisenaan olisi mahdollista, tai melko vähällä vaivalla paketoitavissa olevia kokonaisuuksia. Aineistojen pohjalta ideoitiin myös uusia kokonaisuuksia, jotka olisi melko helppo koota tarpeen mukaan.

4.1. Finnan mahdollisuudet

Kansalliskirjaston ylläpitämässä Finna-halupalvelussa jo valmiiksi olevista kuvista on mahdollista tuottaa kätevästi kuntaan räätälöityä aineistoa esim. hyödyntämällä Satakunnan Museon perusnäyttelyn tekstejä ja höystämällä kyseisen kunnan omilla kuvilla. Finnassa voi luoda suosikkilistoja (kuvagallerioita) ja liittää niihin muistiinpanoja. Suosikkilistan muistiinpanoineen voi jakaa lähettämällä URL-osoitteen haluamalleen vastaanottajalle. Suosikkilistojen tekeminen on nopeaa ja kätevää. Suosikkilistojen käyttökelpoisuutta Säkö-seuran kanssa järjestetyssä Säkö-seuran Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen muisteluillalla 30.1.2024.

Finnan Luokkahuoneessa on myös mahdollisuus työstää aineistopaketteja, jotka on räätälöity opetussuunnitelmiin sopiviksi. Hankkeen toiminta-aikana oli meneillään uuden aineistopakettityökalun kehittäminen, ja toiminta oli pysähdyksissä

Seinätön museo -verkkoalustalle on mahdollista siirtää kuvia suoraan Finnasta. Tätä mahdollisuutta hyödynnettiin *Siikaislaiset lasikuistit* ja *Säkylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen historiaa* -verkkonäyttelyiden sekä *Ulvilan historiapolku* ja *Sepän matkassa* -mediaoppaiden toteutuksessa.

4.2. Seinätön museo

Seinätön museo on Suomen museoliiton tuottama ja Momeo Oy:n rakentama verkkoalusta, jolla voi esitellä esimerkiksi matkapuhelimella tietyn reitin varrella olevia nähtävyyksiä. Kotiseutuliitto on kehittänyt Seinättömästä museosta eMuseo-palvelun, joka on tarkoitettu ei-ammattillisille museoille. Alustalle voi rakentaa myös verkkonäyttelyn. Mediaopas on toimiva keino saada paikallismuseot ja paikalliskulttuuriin liittyvät kohteet kaikkien ulottuville ja lisätä alueen näkyvyyttä, mutta koska palvelu on maksullinen ja, kuten hankkeen aikana todettiin myös monelle liian hankala käyttää, sen käyttö on jäänyt melko vähäiseksi.

Toisaalta, kun hankkeessa tarjottiin mahdollisuutta toteuttaa palvelu Seinätön museo -alustalle, se osoittautui helposti ymmärrettäväksi ja suosituksi alueellisen museopalvelun konseptiksi.

Tarinatallennin-sovelluksen avulla mediaoppaiden toteuttaminen on helppoa ja nopeaa, jos kuvat ja tekstit ovat valmiina. Mediaoppaiden kanssa on muistettava huomioida kuvien käyttö sopimukset.

4.3. Kuvapaketit

Satakunnan Museon kuvakokoelmista saa koottua kuntakohtaisia aihepaketteja, joita voidaan tarjota kuntien käyttöön.

Satakuntaa esittäviä valokuvia noin 1800-luvun lopulta alkaen. Huomattavimmat kokoelmat kuntia ajatellen ovat Satakuntalaisen Osakunnan ja Satakunnan Nuorisoseurojen liiton kokoelmat. Erityisesti SNL:n digitoimaton kokoelma on laaja. Kokoelmaa on kartutettu erilaisin kotiseutua koskevin keräyksin ja kirjoituskilpailuin 1900-luvun alkupuolelta lähtien. Pääpainona kokoelmassa on aineeton kulttuuriperintö: muistelut, tarinat, kertomukset, tutkimukset, sananparret, uskomukset, henkilöt ym. SATO:n kuvat ovat alun perin lasinegatiiveja.

Kustaa Emil Klintin 1900-luvun alkuvuosikymmeninä ottamissa kuvissa satakuntalainen kulttuurimaisema välittyy komeana. Kuvissa tavataan satakuntalaisia myös monissa puuhissaan – torilla, kotiseutukurssilla, laukkutehtaassa ja pyykillä. Myös John Englundin kuvakokoelmassa on jonkin verran kuvia muualtakin Satakunnasta kuin Porista (esim. Köyliöstä). Satakunnan Museon valokuvaaja Pentti Pere kuvasi paljon kohteita Satakunnan kulttuuriympäristöt -kirjaa varten. *Satakunnan kulttuuriympäristöt eilen, tänään, huomenna*. Toim. Niina Uusi-Seppä. Satakunnan Museo 2012.

Kuvapaketteihin sopivia tekstejä löytyy valmiina mm. museon Elon merkkejä -perusnäyttelyä varten laadituista teksteistä sekä inventointisovellus Pakista. Muita lähteitä ovat museon toteuttamat kulttuuriympäristöohjelmat. Myös arkeologisten inventointien raportteja voi hyödyntää.

4.3.1. Vanhat diasarjat

Satakunnan Museon arkistoholvin liukuhyllissä on mappi, johon on koottu diaprojektoreiden aikakaudella pidettyjä esitelmää. Siellä olisi joitakin periaatteessa valmiita kuvapaketteja teksteineen. Osa dioista (mutta ei suinkaan kaikki) on myös digitoitu, joten esitelmän ja kuvien pohjalta pystyisi kätevästi tekemään vaikkapa mediaoppaan Seinättömään museoon. Aiheina on mm. Satakunnan rakennusperintö, Satakunnan ruukit, morsiuspuvut, tykkimyssyt, ryijyt, suojeluskuntaliput jne.

4.3.2. Satakunnan Museon vuosikirja Sarka

Satakunnan Museon vuosikirja Sarkasta saisi helposti muokattua esim. Seinätön museo -oppaita, kuvatkin on valmiiksi pohdittu. Vuosikirjoissa on paljon artikkeleita Satakunnasta eri näkökulmista, kuten rakennusperinne, maatalous, kalastus, satakunnan muinaisuutta, keskiaika – Ulvilan kaupunki, tukinuitto Kokemäenjoessa.

4.3.3. Muita mahdollisia aiheita

Satakunnan Museon arkistoista, tietokannoista, näyttelyistä ja julkaisuista löytyy runsaasti valmiita ja puolivalmiita aineistoja, joista voi koota erilaisia ja eriaiheisia paketteja. Aiheita ja aineistoja on esitelty tarkemmin hankkeen pidemmässä raportissa, joka löytyy Satakunnan Museon arkistosta.

4.4. Muistelupaketit

Muistelupaketin tarkoituksena on antaa välineitä muisteluun. Paketti sisältää esineitä, joihin saa koskea. Mukana on usein myös tuoksuja, kuvia sekä tietoa ja vinkkejä muistelun tueksi.

Muistelupaketit on yleensä suunnattu erityisesti ikäihmisille, muttaideoimme paketteja kaiken ikäisille. Missään pilottikunnista ei kuitenkaan erityisesti kiinnostuttu muistelu- tai muista paketeista, joten tätä konseptia ei hankkeen aikana kokeiltu.

Lainattavan muistelupaketin tai "kapsäkin" aiheita on esitelty tarkemmin hankkeen pidemmässä raportissa, joka löytyy Satakunnan Museon arkistosta.

4.5. Nykydokumentointi

Satakunnan Museo on ollut aktiivisesti mukana ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKOn toiminnassa. Nykydokumentoinnissa tallennuksen kohteena nykypäivän ja lähihistorian ilmiöt, kuten vaikkapa arkiset tavat ja esineet, elinympäristöt, kulkuvälineet, ammattiryhmät tai tapahtumat.

Museopalveluita meille kaikille -hankkeessa toiveena oli, että jossain pilottikunnista olisi toteutunut nykydokumentointiprojekti, jossa paikalliset toimijat saisivat itse valita tärkeäksi kokemansa dokumentointikohteen ja olla mukana dokumentoimassa sitä. Ajatuksena oli, että asukkaat havahtuisivat huomaamaan, että heidänkin paikkakunnallaan on tallentamisen arvoisia asioita, joista museo on kiinnostunut. Samalla museo saisi arkistoonsa alueellisia nykydokumentointeja.

Nykydokumentointiprojektia viriteltiin Säskylän yhteiskoulun ja Kokemäen lukion kanssa, mutta kumpikaan ehdotus ei ottanut tuulta purjeisiin. Säskylässä Säskylä-seuran ehdotuksesta käynnistyneen *Säskylän Pyhäjärven ammattikalastuksen historiaa* -tutkimusprojektin yhteydessä hanketyöntekijä kuitenkin dokumentoi talvinuotalla saadun saaliin käsittelyä Säskylän kalasatamassa. Aloite dokumentointiin tuli paikalliselta kalastajalta, jota haastateltiin hänen ammattiinsa liittyen.

5. Hankkeeseen osallistuneet yhteisöt ja näiden rooli hankkeessa

Hankkeen pilottikunniksi valikoituivat Kokemäki, Siikainen, Säkö ja Ulvila. Mukaan valikoituneiden kuntien kanssa haarukoitiin heidän tarpeistaan lähtien, millaisia museopalveluja hankkeessa voitaisiin toteuttaa yhdessä.

Yhteyshenkilöt kunnissa

Ulvila: Ulvilan kunta, Kulttuuripalvelut, yhteyshenkilönä museoamanuenssi Maarit Grahn

Siikainen: Siikaisten kotiseutu- ja museoyhdistys, yhteyshenkilönä yhdistyksen puheenjohtaja Lea Järviluoma, kunnan suuntaan kirjasto-kulttuurisihteeri Katri-Helena Saarinen-Holappa

Säkö: Säkö-seura, yhteyshenkilönä seuran puheenjohtaja Terttu Pesonen-Säkö ja Anu Juva. Säkö'n kirjasto-kulttuuripäällikkö Antti Erkkilä siirtyi hankkeen alkuvaiheessa muihin tehtäviin, joten hankkeella ei ollut kunnan palkkalistoilla olevaa yhdys henkilöä.

Kokemäki: Kokemäen lukio, yhdys henkilöönä rehtori Mervi Ala-Kleemola (mukana myös lukion maantiedon ja historian opettajat, kunnan viestintä- ja markkinointisuunnittelija Suvi Hautaluoma sekä kirjasto- ja kulttuuripäällikkö Anette Kylä-Liuhala)

Karimaan puutarha: SASKY koulutuskuntayhtymä / Verner Viitasaaren Karimaan säätiö, yhteyshenkilönä tilanhoitaja Ilkka Boberg

6. Millaisia projekteja käynnistyi?

6.1. SIIKAINEN

Palaveri 12.10.2023 Siikaisten kotiseutumuseo. Läsnä Siikaisten kotiseutu- ja museoyhdistyksen puheenjohtaja Lea Järviluoma ja jäsen Rea Högbäck, museologian opiskelija Taru Hollmén ja hanketyöntekijä Eeva Karhunen.

Siikaislaiset lasikuistit

Hankkeessa toteutettiin verkkonäyttely Seinätön museo -alustalle Raija Collanderin toimittaman teoksen *Siikaislaiset lasikuistit, Pohjois-Satakunnan kaunottaret* (1999) pohjalta yhdessä Siikaisten kotiseutuyhdistyksen kanssa. Verkkonäyttelyssä on myös ääniopastus.

Pitsimäisen sirot siikaislaiset lasikuistit ovat kaunistaneet ympäristöään jo pitkälti toistasataa vuotta. Ne syntyivät aikoinaan metsäkauppojen tuoman vaurauden ansiosta taitavien ja taiteellisten käsityöläisten toteuttamina. Kuistien avulla haluttiin osoittaa talon vaurautta, ja ne olivatkin tavallaan oman aikansa statussymboleita.

Siikaislaisia lasikuisteja esittelevällä verkkonäyttelyllä haluttiin nostaa paikallisten asukkaiden keskuudessa tietoisuutta alueen omasta, arvokkaasta kulttuuriperinnöstä.

<https://tarinasoitin.fi/kuistit>

Alinan kamarissa -ääniopastus

Siikaisten kotiseutuyhdistyksen jäsen Rea Högbacka toteutti kotiseutumuseon Alinan kamariin ääniopastuksen Satakunnan Museon ohjaamana. Kotiseutumuseon piharakennukseen on sisustettu yksinäisen naisihmisen kesäkamari 1940–1950-luvun henkeen. Ääniopastus kertoo kamarissa asuneen piikatyttö Alinan kuvitteellisen tarinan.

<https://tarinasoitin.fi/alina>

Verkkonäyttely Siikaisten kirkkoteksteilleistä

Verkkonäyttely Siikaisten kirkkoteksteilleistä toteutetaan yhteistyössä Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelman kanssa alkukesän 2024 aikana. Seinättömän museon näyttely tehdään Taru Hollménin kandidaatintutkielman *Siikaisten seurakunnan kirkkoteksitiilit. Historia, käyttö ja merkitys* pohjalta, museologian harjoittelun korvaavana työnä. Harjoittelua ohjaa hanketyöntekijä Eeva Karhunen.

Näyttelyn aiheena on Siikaisten seurakunnan kirkkoteksitiilien suunnittelu, liturgiset värit ja symbolit. Näyttelyssä kerrotaan myös seurakunnan vanhojen ja nykyisten kirkkoteksitiilien historiasta ja merkityksestä seurakuntatyössä. Aineistoa on kerätty seurakunnan koko 150-vuotisen itsenäisyyden ajalta. Näyttely ei toteutunut hankeaikana, mutta se valmistunee kevään 2025 aikana.

Siikaisissa päästiin yhden kunnan alueella kokeilemaan yhteistyötä erilaisten toimijoiden kanssa. Tämä tarjosi mahdollisuuden vertailla konsepteja, esimerkiksi mikä on museon kannalta ketterin tai työllistävän tapa tehdä yhteistyötä paikallisten museopalveluiden tuottamiseksi.

6.2. ULVILA

Palaveri Friitalan nahkamuseossa 20.9. ja 15.11.2023. Läsä Ulvilan kunnan museoamanuessi Maarit Grahn ja hanketyöntekijä Eeva Karhunen

Sepän matkassa - Kierros Leineperin ruukissa -mediaopas

Leineperin ruukki on ollut keskeinen osa Ulvilan elämänmenoa jo satojen vuosien ajan. Ruukki perustettiin Kullaanjoen Katokosken rannalle vuonna 1771. Kukoistuskaudellaan se oli yksi Suomen suurimmista manufaktuuriraudan tuottajista. Raudanjalostus päättyi 1900-luvun alussa, ja seuraavina vuosikymmeninä alue toimi maanviljelystilana. Museo- ja virkistyskäyttöön ruukki restauroitiin vuosina 1988–1994. Satakunnan Museo vastasi osaltaan ruukinalueen kehittämisen organisoinnista ja toteutuksesta.

Seinätön museo -alustalle toteutetun mediaoppaan avulla voi tutustua Leineperin ruukin historiaan ja rakennuksiin. Paikan päällä mediaoppaan voi avata QR-koodin avulla skannaamalla koodin puhelimella. Mediaopas on toteutettu sekä suomeksi että englanniksi.

Mediaopas toteutettiin yhteistyössä Ulvilan kaupungin museoamanuessi Maarit Grahnin kanssa. Hän toivoi mediaoppaan toteuttamista, koska Leineperin ruukkialueen matkailun kehittäminen on yksi Ulvilan kulttuuripalvelujen keskeisistä intresseistä.

Lähteenä käytettiin mm. Pakki-inventointisovelluksen rakennusinventointiraportteja ja intendentti Tuulikki Kiilon tutkimusraporttia *Tämä maailma ja Leineperin pruuki, Leineperin rautaruukki 1771–1902*. Museovirasto/Rakennushistorian osasto 1994. Raportissa käsitellään ruukin historiaa, rakentamista ja rakennuskantaa, maita ja metsiä sekä raudanvalmistusta. Tietoa löytyi myös raportista *Leineperin ruukki, restaurointiraportti 1988–1994* (Tuulikki Kiilo, 1995), jossa käydään yksityiskohtaisesti läpi ruukin eri rakennusten kunnostustyöt. Satakunnan Museon arkistossa on runsaasti aiheeseen liittyvää aineistoa, kuten valokuvia. Valokuvia saatiin myös Ulvilan kaupungilta.

<https://tarinasoitin.fi/leineperi>

Ulvilan historiapolku -mediaopas

Ulvilan historiapolku johtaa Pyhän Olavin kirkon jyhkeiden kivimuurien katveesta Kellarimäelle. Sieltä matka jatkuu Ulvilan vanhaan pappilaan, jonka tienoilla on sijainnut aikoinaan myös kuninkaankartano. Aikamatka päättyy Liikistön muinaiselle saarelle.

Mediaoppaassa hyödynnettiin suoraan Satakunnan Museon Elon merkkejä -näyttelyn *Ulvilan keskiaika* -osiota. Tabletti 14 kertoo (Teljästä ja) Liikistöstä, tabletti 15 käsittelee Pyhän Olavin kirkkoa, tabletin 16 aiheena ovat Satakunnan keskiaikaiset kaupungit – Ulvila ja Rauma. Nämä olivat kuvineen valmiina Tarinatallentimessa ja ne pystyi kopioimaan suoraan uuteen mediaoppaaseen.

tarinasoitin.fi/ulvilanaikaa

Hanketyöntekijä kirjoitti kootun aineiston pohjalta myös artikkelin *Ulvila - Ruotsin pohjoisin keskiaikainen kaupunki?* Artikkelin julkaistiin Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry:n *Kleio*-aikakauslehdessä toukokuussa 2024.

Ulvilan historiaan sisältyy poikkeuksellisen rikas keskiaikainen kerrostuma – se on Suomen keskiaikaisista kaupungeista kolmanneksi vanhin. Kaupungissa järjestetään vuosittain keskiaika- ja markkinatapahtuma *Ulvilan keskiaikaiset Hansamarkkinat*. Tapahtuma rakentuu löyhästi keskiaikateeman ympärille, mutta aito menneisyys on jäänyt markkinahumun varjoon.

Hankkeessa haluttiin nostaa esiin alueen todellista historiaa, jotta asukkaat tulisivat paremmin tietoisiksi kotikaupunkinsa ainutlaatuisesta kulttuuriperinnöstä. Satakunnan Museon kehittämissuunnitelmassa 2025 keskeisiksi tavoitteiksi on asetettu asiakaslähtöisyyden ohella toimiminen alueensa kulttuuriperinnön johtavana asiantuntijana ja välittäjänä. Ulvilan esimerkkitapauksessa museolla oli aktiivinen rooli kaupungin keskiaikaisen historian esiin nostamisessa. Vaikka hankkeen aikana pilottikunnat pääosin määrittivät museopalveluiden tarpeet itse, joskus voi olla tarpeen tarjota sellaista tietoa, jota paikalliset eivät tiedä tarvitsevansa. Asiantuntijan rooliin kuuluu kuuntelemisen ohella myös taito tarvittaessa hyödyntää erityisosaamistaan tiedon välittäjänä.

Ulvilan historiapolun julkaisemisen jälkeen siitä myös kiinnostuttiin paikallisesti: seurakunta, jonka kirkolta historiapolku alkaa, halusi reitin QR-koodin omalle ilmoitustaululleen, paikallislehti teki jutun historiapolusta ja sen varrella olevista kohteista ja aiheesta kirjoitettiin myös paikallisten keskiaikaharrastajien julkaisussa. Lisäksi paikallisessa lukiossa järjestettiin erillinen Ulvilan keskiaikaa käsittelevä kurssi, jossa hyödynnettiin Ulvilan keskiaikapolun materiaaleja. vastaavia kursseja ei ole aiemmin järjestetty, joten on huomattavaa, että myös ”ylhäältä annettu” palvelu voikin poikia aitoa kiinnostusta ja yhteistyötä vaikka ennen hanketta tai hankkeen aikana kukaan ei osannut kyseistä palvelua kaivata.

6.3. SÄKYLÄ

Säkylän Pyhäjärven ammattikalastuksen historiaa

Palaveri 25.10.2023 Tinkilässä, Rantatie 254, Säkylä. Läsnä: Terttu Pesonen-Säillä, Tuula Seppänen-Sirniö, Jari Korpela, Jorma Teppo ja hanketyöntekijä Eeva Karhunen

Säkylä-seuran kanssa tiiviissä yhteistyössä toteutetun tutkimushankkeen tavoitteena oli tallentaa tuleville sukupolville Säkylän Pyhäjärven ammattimaiseen kalastukseen liittyvää aineistoa.

Haastattelut

Kalastaja Tapio Juhola 5.1.2024, haastattelijana Eeva Karhunen, Satakunnan Museo.

Kalastaja Markku Lehtinen ja Tanja Lehtinen 19.1.2024, haastattelijana Eeva Karhunen, Satakunnan Museo.

Säkylän Pyhäjärven hoitoyhdistys ry:n isännöitsijä, Pyhäjärven Kalamiehet ry:n puheenjohtaja Markku Mäntyranta 13.3.2024, haastattelijana Eeva Karhunen, Satakunnan Museo.

Kalanvälittäjä Veikko Koskinen ja Hannu Vanhanen 18.3.2024, haastattelijana Eeva Karhunen, Satakunnan Museo.

Haastattelut äänitettiin Olympus Linear PCM recorder LS-11 -diginaurilla. Tallenteet ovat Säkylä-seuran hallussa. Kopioita säilytetään Satakunnan Museon MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmässä.

Haastattelujen yhteydessä on huomioitava tietosuojan toteutuminen ja erilaisten käyttö lupien tarpeellisuus. *Oppaassa muistitietohaastattelun tekemiseen*, joka on julkaistu 2021 (Anne Heimo, Tuula Juvonen ja Heidi Kurvinen, Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura) on lueteltu erilaiset luvat, joita ovat: tietosuojaseloste/-ilmoitus, suostumus haastatteluun, suostumus siihen, että ulkopuolinen henkilö voi litteroida haastattelun, suostumus haastattelujen pysyvään arkistointiin ja jatkokäyttöön haastateltavalta, suostumus aineiston, suostumus henkilötietojen käyttöön julkaisuissa sekä suostumus aineiston tutkimuskäyttöön. *Museopalveluita meille kaikille* -hankkeessa haastateltavat allekirjoittivat Satakunnan Museon lomakkeen *Dokumentointiaineiston käyttö lupa*. Alkuperäiset lomakkeet jäivät Säkylä-seuran haltuun. Skannatut lomakkeet on tallennettu haastattelujen yhteyteen MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmään.

Dokumentointi

Hanketyöntekijä dokumentoi 6.2.2024 talvinuotalla saadun saaliin käsittelyä Säkylän kalasatamassa. Säkylän Isokylän nuottakuntaan kuuluvat Tapio Juhola, Einari Levonmaa, Markku Levonmaa ja Jari Tuomola. Mukana olivat myös Ammattiopisto Livian Kalatalous- ja ympäristöopiston harjoittelija

Tony Särs ja tilapäinen työntekijä. Aineistot (NEF- ja JPG-kuvat kuvateksteineen) ovat Säskylä-seuran hallussa.

Muisteluilta

Säskylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen muisteluilta järjestettiin yhdessä Säskylä-seuran kanssa 30.1.2024 klo 18.00–20.00 Säskylän kunnanviraston valtuustosalissa (Rantatie 268). Läsnä oli 22 henkilöä. Tilaisuus äänitettiin Olympus Linear PCM recorder LS-11 -diginauhurilla. Tallenne on Säskylä-seuran hallussa. Kopiota säilytetään Satakunnan Museon MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmässä.

Tilaisuudessa mm. kokeiltiin, miten Kansalliskirjaston ylläpitämään Finna-hakupalveluun luotu suosikkilista ja Kansallisarkiston Topoteekki-alusta toimivat yleisötilaisuudessa kuvia katseltaessa.

Tutkimushankkeen aikana kootusta aineistosta tehtiin 39-sivuinen yhteenveto *Säskylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen historiaa* ja samanniminen verkkonäyttely <https://tarinasoitin.fi/jarvi>

Säskylä-seuralla on aikeena hakea rahoitusta hankkeelle, jossa jatketaan Pyhäjärven ammattikalastukseen liittyvän kulttuuriperinnön tallentamista. Elokuussa 2024 seuran on tarkoitus toteuttaa näyttely hankkeessa kootun kuva-aineiston pohjalta. Järvikalastus on tänä vuonna aiheena myös seuran julkaisemassa Säskylän joulukuussa -lehdessä.

Tavoitteena oli tukea omaehtoista paikallisen kulttuuriperinnön tallennustyötä luomalla tutkimusprojektin aihio, jota paikalliset voivat jatkaa omin voimin. Pilottihanke oli työllistävä, mutta osoitti sen, että isommalla panostuksella myös vaikuttavuus kasvaa. Säskylä-seura tarttui ”täkyyn” innokkaasti. Suurin kiitos on kuitenkin annettava aktiiviselle ja asiantuntevalle otteelle, jolla seura toteuttaa omaehtoista kulttuuriperintötyötä.

Säskylänharjun harvinaisuuksia

Harjualueen luonnon harvinaisuudet harjusinisiipi, kangasraunikki, vuorimunkki ja masmalo on kuvattu Raija Äärin taiteilemiin postikortteihin, joita voi ostaa Säskylä-seuralta. Postikorttien pohjalta toteutettiin pieni verkkonäyttely yhteistyössä Satakunnan Museon Luontotalo Arkin kanssa.

tarinasoitin.fi/sinisiipi

6.4. KOKEMÄKI

Karimaan puutarha

Tapaaminen SASKY koulutuskuntayhtymän isännöitsijän ja Karimaan säätiön hallituksen jäsenen Ilkka Bobergin kanssa SASKY:n tiloissa Kokemäellä 11.10.2024 ja 25.1.2024.

Kokemäen Paistilassa sijaitsevan Karimaan puutarhan ja arboretumin perusti puutarhuri Verner Viitasaari (1888–1967). Puutarha on arvokas kulttuuriympäristö, joka on ollut suosittu matkailukohde vuosikymmenten ajan. SASKY koulutuskuntayhtymä on myynyt puutarhan yksityiselle toimijalle ja puutarhan perinteitä vaalivan säätiön toiminta on päätetty lopettaa. Hankkeessa laadittiin suunnitelma puutarhan perustajan valokuva-albumien digitoimiseksi sekä puutarhan historiasta kertovan kiertonäyttelyn toteuttamiseksi.

Valokuva- ja arkistokokoelmien amanuenssi Minna-Liisa Salonsaaren mukaan Satakunnan Museo ei pysty resurssisista sitoutumaan Karimaan kuvien digitointiin, luettelointiin ja Finna-julkaisuun. Tämä ei onnistu myöskään yhteistyökuviona esim. niin, että Karimaan säätiö maksaisi museolle ja museo palkkaisi digitoijan. Syynä on mm. se, että kuvien tallentaminen MuseumPlus - kokoelmahallintajärjestelmään on kaupungille maksullista. Museo voi kyllä opastaa skannauksessa.

Kysymys valokuva-albumien skannauksesta nosti esiin laajemminkin kuvakokoelmat, jotka eivät kuulu millekään museolle, mutta joiden digitointi ja yleisön saataville tuominen olisi suotavaa. Näitä on alueellisen työn intendentti Akuliina Aartolahdelle tullut vastaan lukuisia. Olisi hieno alueellinen palvelu, jos pystyttäisiin tuomaan erilaisten yhteisöjen kuvia saataville esim. Finnaan, mutta tämänhetkisten resurssien ja sääntöjen mukaisesti se ei ole mahdollista.

Kokemäen lukio

Palaveri Kokemäen lukiossa 4.10.2023 klo 15.00–16.00

Läsnä:

Katja Puutio	Turun yliopisto
Suvi Hautaluoma	viestintä- ja markkinointisuunnittelija
Elsa Ojaniitty	maantiedon opettaja
Johannes Piittala	historian opettaja
Anette Kylä-Liuhala	kirjasto- ja kulttuuripäällikkö
Mervi Ala-Kleemola	rehtori
Eeva Karhunen	hanketyöntekijä

Koulut osoittautuivat hankkeen luonteviksi yhteistyökumppaneiksi, vaikka harvassa pienemmässä kunnassa on tehtynä kulttuurikasvatussuunnitelmaa, jota voisi suoraan hyödyntää museopalvelun suunnittelemisessa.

Kokemäen lukiossa haluttiin opiskelijoiden voimin tehdä opastusreitti Seinättömään museoon. Tänä vuonna suunniteltiin toteutettavaksi reitille kaksi tai kolme opastusta: Koskenperkaaja-veistoksen muistokyltti (edellisen paikallishistoriakurssin jatkumona) ja yksi tai kaksi uutta kohdetta. Mahdollisia kohteita olivat: E. N. Setälän muistomerkki eli Kielioppi-graniittiveistos, Orjapaadenkallio, Tulkkilan silta, Tulkkilan kuvaparit (vanha kuva / uusi kuva Tulkkilasta). Linkki mediaoppaaseen olisi tullut kaupungin matkailusivuille.

Hanketyöntekijä valmistautui projektiin haarukoimalla Satakunnan Museon rakennustutkija Olli Joukion, arkeologi Leena Koiviston ja Porin taidemuseon intendentti Anni Saiston kanssa sopivia kohteita ja etsimällä lukiolaisille aineistoa (kuvia, kirjoja ja kulttuuriympäristöön liittyviä raportteja) polun rakenteluun.

Suunnitteilla oli myös lukiolaisten tutustumiskäynti Orjapaadenkalliolle. Parin kilometrin päässä kaupungin keskustasta kohoavan kallion korkeimmalla kohdalla on aikoinaan ollut Skandinavian pronssikauden röykkiöhauta. Orjanpaadenkallion itäpuoleisella juurella on vanha uhrilähde, jonka vedellä on sanottu olevan parantavia voimia. Kasvillisuudeltaan Orjapaasi on maakunnallisesti arvokas kallioketo.

Virtuaalisen kulttuuripolun toteutus kaatui lopulta viime metreillä siihen, että riittävän moni opiskelija ei valinnut kyseistä historian oppiaineen kurssia. Oppilasyhteistyönä toteutettu virtuaalinen kulttuuripolku olisi hieno konsepti. Koska valmistelutyö sitoo runsaasti resursseja, työhön voidaan kuitenkin ryhtyä vasta, kun koulusta on saatu varmistus, että kurssi tai työpaja varmuudella toteutuu.

6.5. SATAKUNNAN MUSEON PARVI

Museopalveluita meille kaikille -hanke oli mukana Satakunnan Museon uuden vaihtuvien näyttelyiden tilan toiminnan suunnittelussa. Museon toisessa kerroksessa sijaitsevalla Parvella toimijat eri puolilta Satakuntaa voivat järjestää omaan kulttuuriperintönsä liittyviä näyttelyitä.

Hankkeessa tehtiin suunnitelma Karimaan puutarhan historiasta kertovan näyttelyn toteuttamiseksi Parvella ja laskettiin siitä koituvat kustannukset. Kustannuslaskelma ja suunnitelma näyttelystä ovat loppuraportin liitteenä (katso myös s. 31).

Karimaan puutarhan historiasta kertova näyttely ei ehtinyt alkaa hankkeen aikana, joten itse näyttelyn toteutus testattiin MEKA (mediaa meille kaikille) TV:n ja Satakunnan Elävän Kuvan Keskus SEKKin tuottaman näyttelyn kanssa. Molemmat toimijat ovat toteuttaneet jo vuosikymmeniä alueellista media- ja elokuvakulttuuritoimintaa erityisryhmien kanssa. He toteuttivat näyttelyn *Osallisuuden jäljillä –neljä vuosikymmentä yhteisöelokuvaa ja erityistaidetoimintaa Satakunnasta*. Näyttely oli esillä Satakunnan Museon Parvella 10.9.-3.11.2024. Näyttely avaa aikaikkunoita satakuntalaiseen lähihistoriaan ja antaa näkökulmia siihen, miten yhteisöelokuvien ja yhdessä tekeminen sopii meille kaikille.

Näyttelyn toteutuksella saatiin testattua, miten näyttelyn tekijälle laaditut ohjeet toimivat ja miten toimii yhteistyö alueellisen toimijan kanssa silloin kun he itse tuottavat näyttelyn.

7. Hanke-esittelyt

SATAKUNNAN KUNTIEN KULTTUURIVERKOSTON KOKOUS 28.8. klo 10 tilausravintola Ruukin Helmessä (Kuntolantie 8) Eurassa

SATAKUNNAN MAAKUNNALLINEN KULTTUURIFOORUMI 17.11.2022 klo 9.30–12.00 Villa Tallbossa (Petäjäksentie 178) Raumalla
<https://satakunta.fi/aluekehitys/kulttuuri/>

MAAKUNNALLINEN MUSEOPÄIVÄ 23.11.2023 klo 10–16 Museokeskus Vapriikin auditoriossa (Alaverstaanraitti 5) Tampereella

SATAKUNNAN MUSEON TYHY-PÄIVÄ 15.12.2023 klo 8.30–15.30 Petteri Rosenbom`s Steakhousessa (Itsenäisyydenkatu 44) Porissa

SÄKYLÄN PYHÄJÄRVEN AMMATTIMAISEN KALASTUKSEN MUISTELUILTA 30.1.2024 klo 18.00–20.00 Säkylä-seuran ja Satakunnan Museon järjestämä muisteluilta Säkylän kunnanviraston valtuustosalissa (Rantatie 268) Säkylässä

Alasatakunta-lehdessä julkaistiin 16.1.2024 artikkeli ”Museota kiinnostavat muistot kalastuksesta”. Artikkelissa esiteltiin myös *Museopalveluita meille kaikille* -hankkeen tavoitteita. Muisteluilta tiedotettiin myös erikseen lehden menovinkeissä.

Muisteluiltaan osallistunut Kirsti Alén kirjoitti Porilaine-lehden Lukijan juttu -sarjaan artikkelin ”Kalastajaperinteiden taltiointia Porissa ja Säkylässä”, joka julkaistiin 13.2.2024.

Museopalveluita meille kaikille -hanketta esiteltiin myös 21. 2.2024 Satakunnan Museon blogissa <http://satakunnanmuseo.blogspot.com/>

Satakunnan Viikko -verkkolehti esitteli hankkeessa toteutettuja mediaoppaita 25.3.2024 ”Verkossa voi nyt tutustua vaikkapa Pyhäjärven kalastajiin ja kalastukseen – Satakunnan museo toteuttaa uusia mediaoppaita paikalliskulttuurista”

<https://www.sv24.fi/ajassa/verkossa-voi-nyt-tutustua-vaikkapa-pyhajarven-kalastajiin-ja-kalastukseensatakunnan-museo-toteuttaa-uusia-mediaoppaita-paikalliskulttuurista-6.139.144445.d756e979fa>

Uvilan seutu -lehti teki jutun Uvilan historiapolusta sekä hankkeesta yleisemmin.

Syksyllä 2024 hankkeen tuloksista tiedotettiin yleisellä tiedotteella sekä museon Some-kanavissa. Lisäksi maakunnan kuntiin lähetettiin tiedote hankkeen aikana kehitetyistä museopalveluista.

8. Haasteita ja iloja

Hankkeen toteuttamisen suurimmat haasteet liittyvät siihen, että kuntien palkkalistoilta ei tahdo löytyä henkilöitä, joiden toimenkuvaan museopalvelut kuuluisivat. Hankkeen aikana huomattiin, että yhteistyönä toteutetut projektit toteutuivat varmemmin, kun kunnassa oli ihminen, jolla on kulttuurialan koulutus. Muuten oli vaarana, että yhteistyö joko pelkistyy puuhasteluksi tai kumppanin aika ja kiinnostus ei kannakaan loppuun asti. Esimerkiksi yhteistyö Uvilan kanssa sujui ketterästi ja kitkattomasti, koska kaupungin kulttuuripalveluissa työskentelee monta ammattilaista. Onnistuminen oli osaltaan hankkeen yhteyshenkilönä toimineen museoamanuenssi, FT Maarit Grahnin ansiota. Toisaalta Säskylän kirjasto-kulttuuripäällikkö Antti Erkkilä siirtyi hankkeen alkuvaiheessa muihin tehtäviin, joten hankkeella ei ollut kunnan palkkalistoilla olevaa yhdyshenkilöä. Yhteistyö Säskylä-seuran kanssa oli kuitenkin intensiivistä ja tuloksellista.

Kotiseutuyhdistysten ja paikallismuseoiden tilanne on vaikea. Kolmannen sektorin toimintaa pyöritetään yleensä vapaaehtoisvoimin, ja käytettävissä olevat taloudelliset sekä henkilöresurssit ovat niukat. Niin Kokemäellä, Siikaisissa kuin Säskylässä ensimmäiset toiveet hankkeessa toteutettavista museopalveluista olivat konkreettista laatua. Toivottiin käytännön tekijöitä ja alustoja esimerkiksi esineiden luettelointiin, lasinegatiivien puhdistamiseen, kuvien skannaukseen ja muihin suuriin ja aikaa vieviin töihin. Näiden osalta Satakunnan Museo tarjoaa neuvontaa ja ohjausta vastuumuseosuunnitelman mukaisesti, mutta museopalveluita ne eivät ole eikä niihin voitu tämän hankkeen yhteydessä tarttua. Tässä näkyy osaltaan hyvin se, että "museopalvelun" käsite on aika hankalasti hahmotettavissa eikä sellaista edes osata pyytää. Ei ainakaan tilanteessa, jossa oma kulttuuriperintö on konkreettisesti tuhoutumisvaarassa ja sen säilyvyys haluttaisiin turvata.

Yhteistyössä pitäisi myös huomioida, että kotiseutuyhdistysten jäsenille ym. aktiiveille yhdistystoiminta on vapaaehtoista harrastustoimintaa. Harrastamisen tulisi olla mukavaa ja rentouttavaa, eikä se saisi kuormittaa heitä liikaa. Alueellinen vastuumuseo voi viedä kaikenlaisia

ideoita ja osaamista paikallisten ihmisten saataville, mutta ei voi vaatia toteutuksia tai sitoutumista eikä tiukkojen aikataulujen noudattamista. Tämä on taas usein ristiriidassa virkatyötä tekevien tiukkojen resurssien ja aikataulujen kanssa.

Suunnitelma kokemäkeläisen Karimaan puutarhan perustajan Verner Viitasaaren valokuva-albumien skannaamiseksi nosti esiin laajemminkin sellaisten kuvakokoelmien ongelmat, jotka eivät kuulu millekään museolle. Erilaisten yhteisöjen kuvien tuominen esille esim. Finnaan olisi tärkeä alueellinen palvelu, johon Satakunnan Museolla ei kuitenkaan ole keinoja tai resursseja. Satakunnan Museon kokoelmahallintajärjestelmään ja sitä kautta Finnaan on mahdollisuus ainoastaan museon omistavilla yhteisöillä. Esille saamisen lisäksi vaarana onkin, että yksityisten tai muiden kuin museoyhdistysten omistamat arvokkaat kuvakokoelmat jopa tuhoutuvat, koska niiden riittävään laadukkaaseen digitointiin ei tällä hetkellä ole keinoja.

Käytännön ongelmaksi osoittautui sekin, että alueellisten museopalveluiden konsepteja ei ollut valmiiksi olemassa, vaan niitä vasta kehiteltiin hankkeessa. Sekä hanketyöntekijän että yhteistyökumppaneiden oli usein vaikea hahmottaa, mikä voisi olla sellainen museon alueellinen palvelu, joka olisi mahdollista toteuttaa hankkeessa. Toivottiin esimerkiksi sellaisia neuvontapalveluita, jotka jo sisältyvät alueellisen työn intendentin työnkuvaan eivätkä siis ole varsinaisia palveluita. Museopalvelun käsite oli ja on hankala ymmärtää.

Parasta hankkeessa oli hanketyöntekijän näkökulmasta mielenkiintoisten aiheiden ohella tutustuminen aktiivisiin ja innokkaisiin ihmisiin, jotka tekevät työtä kotiseutunsa ainutlaatuisen perinteen hyväksi mm. kotiseutuyhdistyksissä.

9. Tulokset

Hankkeessa luotiin konseptien ja palveluiden prototyyppejä. Lopullisessa tuotteessa kunkin alueen tai kunnan kulttuuriperinnön erityispiirteet ja omaleimaiset aineistot ovat esillä ja ne pystytään tarjoamaan palveluna, joka on saavutettava ja kiinnostava. Tarkoituksena on, että olemassa olevaan palvelukonseptiin voidaan jatkossa sovittaa alueellisia aineistoja ja osaamista aina tarpeen mukaan.

Hankkeeseen palkatun henkilön tehtävänä oli kehittää palveluiden patteristo sekä konsepti, jolla ne toteutetaan. Jokaiselle palvelulle määriteltiin se, millaisia resursseja palvelun tuottaminen ja toteutus vaatii sekä erilaiset vaihtoehdot toteutustapaan. Oleellista oli, että palvelumalleja on useita ja niitä voidaan toteuttaa eri tavoin. Hankkeen aikana palveluita toteutettiin pilottikuntien kanssa ja

yhteistyökumppanit osallistuivat palveluiden suunnitteluun omien tarpeidensa mukaan. Hankkeen aikana selvitettiin myös tarkemmin kuntien mahdollisuudet osallistua palveluiden kehittämiseen.

9.1. Alueellinen museopalvelu

Museolain (15.3.2019/314) 3. luvun 7 § määrittelee alueellisen vastuumuseon tehtävät toimialueellaan:

- 1) toimia kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta;
- 2) toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana, joka antaa lausuntoja, osallistuu asiantuntijana viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 24.9.2018 suunnitellaan, että tulevan lain 3 luvun 7 §. pykälän 1 kohdassa säädettäisiin alueellisen museotoiminnan edistämistehtävästä. Edistämistehtävällä tarkoitettaisiin toimialueen kulttuuriperintöön ja museotoimintaan liittyviä asiantuntija-, kehittämis- ja edistämistehtäviä. Tehtävää hoitava museo toimisi toimialueensa kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja alueellisen yhteistyön edistäjänä toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävän tarkoituksena olisi myös *tarjota ja kehittää alueen yleisöille ja yhteisöille niiden tarpeisiin vastaavia kulttuuriperintöpalveluita*. Museon asiantuntijuutta tukisivat museon kokoelmat ja tietovarannot sekä alueen muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Museon tehtävänä olisi museotoiminnan kehittäminen yhteistyössä toimialueen muiden museoiden kanssa sekä erityisesti ei-ammattillisten museoiden neuvonta ja ohjaus sekä toiminen asiantuntijana ja ohjaajana valtionavustusasioissa yhteistyössä Museoviraston kanssa. Kehittämistehtävän laajuus, tarkempi sisältö ja toimintamuodot määräytyisivät alueellisten erityispiirteiden ja tarpeiden pohjalta.

Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030 (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:11, s. 34) toteaa, että alueellisiin asiantuntija- ja kehittämisestäviin sisältyvät:

1. alueellisen museotyön kehittäminen (alueen museotoiminnan ja kokoelmatyön tukeminen: alueellisen museotyön koordinointi, paikallismuseoiden ja muiden kulttuuriperintötoimijoiden neuvonta ja ohjaus ja yhteistyön kehittäminen, kokoelma- ja tietovarantoyhteistyö, kehittäminen ja saatavuus)
2. kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät (hallinnollinen ja fyysinen suojelu, kehittäminen, tiedon tuotanto, neuvonta ja viestintä, sidosryhmätyö)
3. kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin kehittämis- ja asiantuntijatehtävät (kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin edistäminen ja tiedon välittäminen toimialueella, asiantuntija-avun antaminen toimialaan liittyvissä kysymyksissä, julkisen taiteen asiantuntijatehtävät).

Toiminnan vaikuttavuutta ei voida mitata vain esimerkiksi museokäyntien määrillä, vaan museotoiminnan ja museopalveluiden monimuotoisuus tulee tunnistaa uudessa rahoitusjärjestelmässä.

Museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja museopoliittisen ohjelman 2030 arviointi (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:2, s. 53) nostaa esiin museopalveluiden määrittämiseen liittyvät epäselvyydet:

”Toisena aiheena alueellista museotoimintaa käsittelevissä avoimissa kommentteissa esiintyivät tämän vastuumuseotehtävän sisältämien tehtäväkokonaisuuksien epäselvyydet, jotka koskettivat pääasiassa alueellisia museopalveluita. Kommenttien perusteella *oleellista olisi pyrkiä lisäämään tämän tehtäväkokonaisuuden konkretiaa ja tarkentamaan siihen liittyviä tavoitteita ja vaatimuksia*, jotta sen toteutus kyettäisiin organisoimaan ja resursoimaan selkeämmin. Esimerkiksi yhtenä haasteena avoimissa vastauksissa nähtiin se, miten alueellisen vastuumuseon tarjoamat palvelut asettuvat suhteessa toiminta-alueella eri kuntien omistamien museoiden tarjoamiin palveluihin. Yksi vastaaja ehdottikin alueellisten museopalveluiden tehtäväkokonaisuuden yhdistämistä neuvontaan ja ohjaukseen, mikä yksinkertaistaisi seurannan järjestämistä ja tekisi tästä vastuumuseotehtävästä yhdenmukaisemman kahden muun vastuumuseotehtävän kanssa raportoinnin ja seurannan järjestämisen suhteen. Tässä yhteydessä on muistettava, että Alueelliset museopalvelut -tehtäväkokonaisuus perustuu museolakiin, ja tämän vuoksi sen toteuttaminen on kyettävä osoittamaan riittävän selkeästi.”

Tulkintoja

Alueellisen museopalvelun määritelmää ei löydy laista, ja tulkinnat ovat olleet melko kirjavia. Millaisia tulkintoja alueellisista palveluista on tehty?

Satakunnan Museo toteaa nettisivuillaan: "Alueellisena vastuumuseona (Porin museot) huolehdimme satakuntalaisesta kulttuuriperinnöstä, kuvataiteesta ja kulttuuriympäristöistä. Satakunnan Museo ja Porin taidemuseo säilyttävät näihin liittyviä aineistoja koko maakunnan alueelta ja tarjoavat museopalveluita maakunnan yleisöille."

Kymenlaakson museo, Alueelliset palvelut:

"Museo tutkii, dokumentoi ja inventoi maakunnan kulttuuriympäristöjä, rakennusperintöä ja arkeologista kulttuuriperintöä sekä neuvoo rakennusten ja kulttuuriympäristöjen hoidossa ja korjauksessa. Lisäksi Kymenlaakson museo neuvoo museo- ja kulttuuriperintötyössä."

Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo, Museopalvelut, Maakunnallinen museotoiminta:

"Turun museokeskus toimii Varsinais-Suomen alueellisena vastuumuseona. Tehtävänä on edistää alueensa museotoimintaa, kulttuuriympäristötyötä sekä taiteeseen ja visuaaliseen kulttuuriin liittyvää toimintaa ja yhteistyötä. Vastuumuseo tarjoaa paikallista kulttuuriperintöä ja visuaalista kulttuuria koskevaa tietoa ja asiantuntijapalveluja museoille, viranomaisille ja yksityisille kansalaisille.

Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo muun muassa neuvoo toimijoita museo- ja kulttuuriperintötyössä. Vastuumuseo tutkii, dokumentoi ja inventoi kulttuuriympäristöjä, rakennusperintöä ja arkeologista kulttuuriperintöä maakunnassa sekä neuvoo rakennusten ja kulttuuriympäristön hoidossa ja korjauksessa. Maakunnassa tehtävää kulttuuriperintötyötä tehdään yhteistyössä Museoviraston kanssa.

Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo toimii antikvaarisena asiantuntijana ja lausunnon antajana Varsinais-Suomen kuntien kaavoitusasioissa."

Näyttäisi siltä, että useimmiten alueellisilla museopalveluilla viitataan käsitettä tarkemmin erittelemättä viranomaistyöhön sisältyvään kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen dokumentointi- ja inventointityöhön sekä neuvontaan. Pirkanmaan maakuntamuseon Seutumuseo-hankkeessa on kuitenkin etsitty ja toteutettu museopalveluiden konsepteja samaan tapaan kuin Museopalveluita meille kaikille -hankkeessa. Satakunnan Museon esinekokoelmien amanuenssi Hanna Jaakola on aiemmin työskennellyt Seutumuseo-hankkeessa, joten hanketyöntekijä sai häneltä vinkkejä toimintaan.

Seutumuseon työmuoto pohjautuu Pirkanmaan maakuntamuseon vuonna 2016 tekemään seutukuntamuseoselvitykseen sekä OKM:n ja kuntien rahoittamaan kaksivuotiseen seutumuseomallin kokeiluhankkeeseen, joka toteutettiin vuosina 2017–2019. Seutumuseotoimintaa koordinoi seutumuseotutkija maakuntamuseotutkijan ohjauksessa.

Määritelmä

Museopalveluita meille kaikille -hankkeessa saatujen kokemusten perusteella ehdotamme alueelliselle museopalvelulle seuraavaa määritelmää:

Alueellinen museopalvelu on alueellisen vastuumuseon tuottama palvelu, joka on suunnattu pääosin jonnekin muualle kuin suoraan vastuumuseon isäntäkuntaan. Museopalvelun käyttäjänä ovat yksityiset ihmiset, museon asiakkaat, eivät niinkään kunnan viranomaiset, yhdistykset tms. Palveluita voidaan tuottaa yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa, mutta ensisijaisia käyttäjiä he eivät ole. Alueelliset museopalvelut ovat monimuotoisia. Palveluita tuotetaan tasapuolisesti koko vastuumuseon toiminta-alueella, ja niiden tulee vastata alueen yleisöiltä ja yhteisöiltä sekä toimintaympäristöstä nouseviin tarpeisiin.

Museopalvelu nähdään tuotteena, jonka museo voi myydä tai tarjota. Vaikka palvelu pyritään tuottamaan yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa, se on kuitenkin alueellisen vastuumuseon tuote ja se tehdään museon lähtökohdat, tarpeet ja resurssit huomioiden.

9.2. Museopalveluiden konseptit

Museopalveluiden konseptit toteutettiin testaamalla yhteistyökumppaneiden tarpeista nousseita ideoita. Konsepti on kaavamainen versio siitä, miten palvelu voidaan toteuttaa, mutta muitakin tapoja on. Konseptin tuottamiseen käytetty työaika ja resurssit on laskettu testauksen yhteydessä ja niille on annettu laskennallinen hinta. Näin on saatu jokaisen palvelun tuottamiseen kuluva rahasumma. Alueellinen palvelu kuuluu Satakunnan Museon alueelliseen tehtävään eikä tehtävän mukaisesta toiminnasta peritä hintaa palvelun vastaanottajalta. Hintalappu on kuitenkin hyvä tiedostaa ja ymmärtää, että alueellisen museon resurssit eivät riitä palveluiden laajamittaiseen tuottamiseen. On myös muistettava, että yhteistyökumppanin tai palvelun tilaajan aktiivisuus voi vaikuttaa hintalappuun hyvinkin paljon.

9.2.1. SATAKUNNAN MUSEON PARVI

Parvi on uusi vaihtuvien näyttelyiden tila museon toisessa kerroksessa. Parvella toimijat eri puolilta Satakuntaa voivat järjestää omaan kulttuuriperintöönsä liittyviä näyttelyitä. Satakunnan Museon työryhmä valitsee Parvella toteutettavat näyttelyt. Tavoitteena on, että joka vuosi Parvella olisi kolme museon ulkopuolisen tahon tuottamaa näyttelyä.

Parven ideana on, että museon ulkopuoliset toimijat voivat toteuttaa näyttelyitä tilassa mahdollisimman helposti ja omatoimisesti. Satakunnan Museo on tehnyt Parven näyttelyiden toteuttamiseksi käytännönläheiset ohjeet. Mikäli näyttely voidaan katsoa osaksi Satakunnan Museon alueellista työtä, museo voi maksaa osan kustannuksista tai osallistua muulla tavoin näyttelyyn toteutukseen.

Parven näyttely voi koostua esim. kymmenestä 870 x 1230 mm kokoisesta planssista. Lisäksi parvella on 55-tuumainen näyttö, jolla voidaan esittää näyttelyyn liittyvää video- tai valokuvamateriaalia, sekä kiinteä vitriini ja tablet-laite.

Hankkeessa tehtiin suunnitelma Karimaan puutarhan historiasta kertovan näyttelyyn toteuttamiseksi Parvella ja laskettiin siitä koituvat kustannukset sekä Karimaan säätiön omana työnä että palkatun työntekijän toteuttamana.

NÄYTTELY PARVELLE ILMAN HENKILÖKULUJA

Näyttelyyn suorat kustannukset koostuvat kuvien skannauksesta, planssien taitosta ja painatuksesta sekä markkinointimateriaalista.

Skannaus: Näyttelyssä käytettävien valokuvien sopiva määrä on 30 kpl. Skannauksen kustannukset ovat 3 € / kuva, yhteensä noin 90 € + alv.

Taitto: Taitto kilpailutetaan graafisten suunnittelijoiden välillä. Satakunnan Museon näyttelytoiminnasta vastaavan intendentti Timo Nordlundin mukaan Parvella tällä hetkellä olevan *Suistomaan Soittopäivät – uuden aallon harjalla* -näyttelyyn taitto maksoi 2 500 € + alv. (sis. julistesuunnittelun).

Painatus: 10 kpl 870 x 1230 mm kokoisia plansseja. Kapalevypainatukset maksavat 740 € + alv. Näyttelyjulisteiden painatus 100 kpl 120 € + alv.

Yhteensä näyttelyn kokonaiskustannukset ilman palkkakuluja ovat 3450 € + alv

Lisäksi tulevat näyttelyplanssien kuljetuksesta ja mahdollisista näyttelyn avajaisista aiheutuvat kulut.

Kokonaiskustannukset

Kuvien skannaus (ostopalvelu)	90
Planssien taitto (ostopalvelu)	2500
Painatus (ostopalvelu)	740
Markkinointi	120
<hr/>	
Yht.	3450 €

+ alv

NÄYTTELY PARVELLE PALKATUN HENKILÖN TOTEUTTAMANA

Näyttelyä toteuttamaan palkataan henkilö, joka

- tarvittaessa skannaa näyttelyyn tulevat kuvat (n. 30 kpl)
- valitsee vitriiniin esille tulevat esineet
- laatii näyttelytekstit kirjan tekstien pohjalta
- kilpailuttaa taittajan
- huolehtii planssien ja näyttelyjulisteiden tilauksesta
- ripustaa ja purkaa näyttelyn yhdessä avustajan kanssa
- suunnittelee avajaisten ohjelman, varaa tarjottavat ja lähettää kutsut

Näyttelyn toteuttamiseen voi laskea kaikkiaan kuluvaan työntekijän yhden kuukauden työpanos.

Olen laskenut palkan museoamanuenssin keskimääräisen kuukausipalkan 2 883 euroa mukaan.

Keskipalkka perustuu koko maan palkkatietoihin vuodelta 2022.

Sivukulut ovat noin 588 € / kk <https://www.palkka.fi/palkkalaskuri/index.htm>

Yhteensä työntekijän palkkaaminen maksaa noin 3500 €.

Jos työ toteutetaan ostopalveluna, summaan pitää laskea lisäksi alv 24 % / 840 €, yhteensä siis 4340 €

Näyttelyn kokonaiskustannukset

Taitto (ostopalvelu)	2 500 €
Painatus (ostopalvelu)	860 €
Henkilöstökulut	3 500 €
<hr/>	
Yht.	6 860 €

+ alv.

9.2.2. KUVAPAKETIT

Satakunnan Museon kuvakokoelmista saa koottua kuntakohtaisia aihepaketteja, joita voidaan tarjota kuntien käyttöön joko valmiina luentona, aihepakettina tai Seinättömän Museon mediaoppaana.

Satakuntaa esittäviä valokuvia noin 1800-luvun lopulta alkaen. Huomattavimmat kokoelmat kuntia ajatellen ovat Satakuntalaisen Osakunnan ja Satakunnan Nuorisoseurojen liiton kokoelmat. Kustaa Emil Klintin 1900-luvun alkuvuosikymmeninä ottamissa kuvissa satakuntalainen kulttuurimaisema välittyy komeana. Myös John Englundin kuvakokoelmassa on jonkin verran kuvia muualtakin Satakunnasta kuin Porista (esim. Köyliöstä). Satakunnan Museon valokuvaaja Pentti Pere kuvasi paljon kohteita *Satakunnan kulttuuriympäristöt* -kirjaa (2012) varten.

Diaprojektoreiden aikakaudella pidettyjen esitelmien mapissa olisi joitakin periaatteessa valmiita kuvapaketteja teksteineen. Osa dioista on myös digitoitu, joten esitelmän ja kuvien pohjalta pystyisi kätevästi tekemään opetuspaketin tai mediaoppaan Seinättömään museoon.

Kuvapaketteihin sopivia tekstejä löytyy mm. museon Elon merkkejä -perusnäyttelyä varten laadituista teksteistä. Hyödynnettäviä tekstejä löytyy lisäksi mm. inventointisovellus Pakista. Pakista löytyy tietoa paitsi paikallisesta rakennuskannasta, myös alueiden historiasta ja valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kulttuuriympäristöistä. Muita lähteitä ovat museon toteuttamat kulttuuriympäristöohjelmat (Eura ja Merikarvia). Myös arkeologisten inventointien raportteja voi hyödyntää. Satakunnan Museon vuosikirjoissa on paljon artikkeleita Satakunnasta eri näkökulmista. Niistä saisi helposti muokattua esim. Seinätön museo -oppaita, kuvatkin on valmiiksi pohdittu. Rakennuskulttuuritalo Toivon vuosittaisten kesänäyttelyjen tekstit ja kuvat muodostavat myös varsin valmiita kokonaisuuksia.

Museopalvelun kustannukset riippuvat paljon siitä, onko kuvat jo skannattu valmiiksi, ja kuinka suoraan lähteen tekstiä pystyy hyödyntämään opetuspaketin tai mediaopasta

ESITELMÄ VALMIIN TEKSTIN JA MUSEUMPLUS -KOKOELMAHALLINTAJÄRJESTelmäSTÄ LÖYTYVIEN KUVIEN POHJALTA

Kustannukset koostuvat esitelmän valmisteluun ja pitämiseen käytetystä työajasta sekä matkakuluista, jotka vaihtelevat kohteen etäisyyden mukaan.

Esimerkinomaisesti lasketaan kustannukset, kun museon työntekijä valmistelee esitelmän luvialaisista elämäkäärjuhlista (kaste, konfirmaatio, häät, hautajaiset) ja matkustaa Luvian kirjastoon pitämään esitelmän.

Kustannukset on laskettu nk. virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus on 0,57 € / km.

Teksti: Elon merkkejä -perusnäyttelyn tabletti 76 Kasteessa osaksi yhteisöä, Tabletit 78 ja 79 häät, avioliitto. Elon merkkejä tabletti 80: Kohti tuonpuoleista

Kustannukset

Matka: Satakunnan Museo – Luvian kirjasto – Satakunnan Museo 19 km: $19 \times 0,57 \text{ €} \times 2 = 21,66 \text{ €}$

Palkkakulut: Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

Esitelmän valmisteluun menee 4 tuntia $\times 17,90 = 71,60$

Matkoihin menee yhteensä 40 min ja esitelmän pitämiseen ja keskusteluun 1 h 20 min = yht. 2 h, 35,80 €

Kokonaiskustannukset

Matkakulut	21,66
Palkkakulut 71,60 + 35,80	107,40
Sivukulut 25 %	26,85
<hr/> Yht.	<hr/> 155,91 €

ESITELMÄ VALMIIN TEKSTIN JA KUVA-ARKISTON DIGITOIMATTOMIEN KUVIEN POHJALTA (sis. skannaus)

Kustannukset koostuvat kuvien skannauksesta, esitelmän valmisteluun ja pitämiseen käytetystä työajasta sekä matkakuluista, jotka vaihtelevat kohteen etäisyyden mukaan.

Esimerkinomaisesti lasketaan kustannukset, kun museon työntekijä valmistelee esitelmän eurajokelaisesta pihapiiristä rakennuksineen ja matkustaa Irjanteelle Eurajoen maatalousmuseoon pitämään esitelmän.

Tekstit: Elon merkkejä tabletti 22: Satakuntalainen pirttirivi sekä 25: navetta ja karjanhoito, Rakennuskulttuuritalo Toivon *Pihat portit aidat* -näyttelyn tekstit

Eurajokelaisista pihapiireistä on Satakunnan Museon SNL:n kuvakokoelmassa paljon kuvia, joista osa on skannaamatta. Työntekijä skannaa 20 kuvaa ja tekee niille kevyen kuvankäsittelyn.

Skannaukseen kuluu aikaa neljä tuntia. Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 € Skannauksen kustannukset ovat 71,60 €

Työntekijä muokkaa kuvatekstit aineiston pohjalta. Työaikaa kuluu kolme tuntia. Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €, jolloin valmistelutyö maksaa $3 \times 17,90 = 53,70$ €

Eurajoen maatalousmuseoon on Satakunnan Museosta matkaa 34 km. Aikaa kuluu 30 minuuttia. Kustannukset on laskettu nk. virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus on 0,57 € / km.

Matkaan kuluu työaikaa $2 \times 30 \text{ min} = 1 \text{ h}$. Palkkakulut 17,90 €

Kilometrikorvaus $0,57 \times 34 = 19,38$ €

Työntekijä pitää esitelmän. Aikaa kuluu yksi tunti = 17,90 €

Kokonaiskustannukset	
Matkakulut	19,38
Palkkakulut $71,60 + 53,70 + 17,90 + 17,90$	161,10
Sivukulut 25 %	40,28
Yht.	220,76 €

**OPETTAJAN AINEISTO OPPITUNTIA VARTEN VALMIIN TEKSTIN JA MUSEUMPLUS -
KOKOELMAHALLINTAJÄRJESTELMÄSTÄ LÖYTYVIEN KUVIEN POHJALTA**

Kustannukset koostuvat aineiston valmisteluun käytetystä työajasta.

Edellä olevan esimerkin mukaisesti lasketaan kustannukset, kun museon työntekijä valmistelee aineistopakettin luvialaisista elämänkaarijuhlista (kaste, konfirmaatio, häät, hautajaiset)

Teksti: Elon merkkejä -perusnäyttelyn tabletti 76 Kasteessa osaksi yhteisöä, Tabletit 78 ja 79 häät, avioliitto. Elon merkkejä tabletti 80: Kohti tuonpuoleista

Palkkakulut: Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

Esitelmän valmisteluun menee 4 tuntia x 17,90 = 71,60

Kokonaiskustannukset	
Palkkakulut	71,60
Sivukulut 25 %	17,90
Yht.	89,50 €

***OPETTAJAN AINEISTO OPPITUNTIA VARTEN VALMIIN TEKSTIN JA KUVA-ARKISTON
DIGITOIMATTOMIEN KUVIEN POHJALTA (sis. skannaus)***

Kustannukset koostuvat kuvien skannauksesta ja aineiston valmisteluun käytetystä työajasta.

Edellä olevan esimerkin mukaisesti lasketaan kustannukset, kun museon työntekijä valmistelee aineistopakettin eurajokelaisesta pihapiiristä rakennuksineen.

Tekstit: Elon merkkejä tabletti 22: Satakuntalainen pirttirivi sekä 25: navetta ja karjanhoito, Rakennuskulttuuritalo Toivon *Pihat portit aidat* -näyttelyn tekstit

Eurajokelaisista pihapiireistä on Satakunnan Museon SNL:n kuvakokoelmassa paljon kuvia, joista osa on skannaamatta. Työntekijä skannaa 20 kuvaa ja tekee niille kevyen kuvankäsittelyn. Skannaukseen kuluu aikaa neljä tuntia. Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 € Skannauksen kustannukset ovat 71,60 € + sivukulut.

Työntekijä muokkaa kuvatekstit aineiston pohjalta. Työaika kuluu kolme tuntia. Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €, jolloin valmistelutyö maksaa 3 x 17,90 = 53,70 € + sivukulut.

Kokonaiskustannukset		
Palkkakulut	71,60 + 53,70	125,30
Sivukulut 25 %		31,33
Yht.		156,60 €

9.2.3. SEINÄTÖN MUSEO -MEDIAOPAS

Seinätön museo on Suomen museoliiton tuottama ja Momeo Oy:n rakentama verkkoalusta, jolla voi esitellä esimerkiksi matkapuhelimella tietyn reitin varrella olevia nähtävyyksiä. *Museopalveluita meille kaikille* -hankkeessa toteutettiin Ulvilassa *Sepän matkassa - Kierros Leineperin ruukissa* - mobiiliopas, jonka avulla voi kiertää ruukin alueen ja tutustua siellä oleviin rakennuksiin, sekä virtuaalinen *Ulvilan historiapolku*. Lisäksi Kokemäellä piti lukiolaisten voimin toteuttaa Seinätön museo -alustalle kulttuuripolku Tulkkilan ympäristössä. Oppaat toteutettiin Satakunnan Museon Seinättömään museoon. Kokeilun tuloksena ainakin yksi museo hankki kyseisen ohjelman myös omaan museoonsa.

Alustalle voi rakentaa myös verkkonäyttelyn. Siikaisissa toteutettiin verkkonäyttelyt *siikaislaisista lasikuisteista* ja *kirkkoteksteilleistä* sekä *Alinan kamarissa* -ääniopastus paikalliseen kotiseutumuseoon. Säskylässä tehtiin *Säkylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen historiaa* ja *harjualueen harvinaisuuksia* esittelevät verkkonäyttelyt.

Seinätön museo -alustalle toteutetut verkkonäyttelyt ja mediaoppaat osoittautuivat helposti ymmärrettäväksi ja suosituksi alueellisen museopalvelun konseptiksi. Tarinatallennin-sovelluksen avulla mediaoppaiden toteuttaminen on helppoa ja nopeaa, jos kuvat ja tekstit ovat valmiina tai helposti muokattavissa.

Tarinasoitin ja tarinatalennin ovat Momeo Oy:n tuotteita, käytännössä sama asia kuin Seinätön Museo <https://www.momeo.fi/tarinatalennin> ja Kotiseutuliiton lanseeraama eMuseo-palvelu.

OPISKELIJA VOIMIN MUSEON OHJAUKSESSA TOTEUTETTU MEDIAOPAS

Esimerkinomaisesti kustannukset on laskettu sen mukaan, että Kokemäen lukion opiskelijat toteuttavat opastusreitit kolme kohdetta Seinättömään museoon. Reitit rakentamista jatketaan tulevana vuosina.

Kustannukset koostuvat neuvottelusta, aineiston valmistelusta, retken valmistelusta, retkestä, opiskelijoiden ohjauksesta, loppupalaverista ja matkakuluista.

MUSEON TYÖNTEKIJÄN TYÖVAIHEET

Neuvottelu

Tänä vuonna reitille toteutetaan kolme opastusta: Koskenperkaaja-veistoksen muistokyltti aiemman kurssin aineistojen pohjalta sekä kaksi uutta kohdetta: Orjapaadenkallio ja Tulkkilan silta

1 tunti

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 € + sivukulut 25 %

Aineiston valmistelu

Hanketyöntekijä valmistautuu projektiin haarukoimalla Satakunnan Museon rakennustutkijan, arkeologin ja Porin taidemuseon intendentin kanssa sopivia kohteita ja etsimällä lukiolaisille aineistoa (kuvia, kirjoja ja kulttuuriympäristöön liittyviä raportteja) polun rakenteluun.

10 tuntia

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

10 x 17,90 = 179,00 € + sivukulut 25 %

Retki

Lukiolaisten kanssa tehdään polkupyörillä tutustumiskäynti Tulkkilan sillalle ja parin kilometrin päässä kaupungin keskustasta sijaitsevalle Orjapaadenkalliolle. Retken aikana opiskelijat myös kuvaavat kohteet kännykän kameralla.

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

3 tuntia

$3 \times 17,90 = 53,70 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Opiskelijoiden ohjaus oppitunneilla: kulttuuriperintökasvatus ja Tarinatallentimen käytön opastus, kolme kaksoistuntia paikan päällä, kaksi Teams-etätuntia

6 + 2 tuntia

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

$8 \times 17,90 = 143,20 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Loppupalaveri 1 tunti

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 € + sivukulut 25 %

Matkat

SatM - Kokemäen lukio 2 x 44 km

Kustannukset on laskettu nk. virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus 0,57 € / km

Yksi edestakainen matka maksaa $88 \times 0,57 \text{ €} = 50,16 \text{ €}$

Matkoja kertyy projektin aikana yhdeksän: $9 \times 50,16 = 451,44 \text{ €}$

Matkoihin kuluu aikaa $9 \times 38 \text{ min} \times 2 = n. 11,5 \text{ h}$

$11,5 \times 17,90 = 205,85 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Kokonaiskustannukset

Palkkakulut 17,90 + 170,90 + 53,70 + 143,20 + 17,90 + 205,85

609,45

Sivukulut 25 %

152,36

Matkat

451,44

Yht.

1213,25 €

MEDIAOPAS VALMIIN TEKSTIN JA MUSEUMPLUS -KOKOELMAHALLINTAJÄRJESTELMÄSTÄ LÖYTYVIEN KUVIEN POHJALTA

Esimerkissä tekstin lähteenä on esim. perusnäyttely, Pakki-inventointisovellus, kulttuuriympäristöohjelma, arkeologinen inventointi, valmis esitelmä, Satakunnan Museon vuosikirja Sarka, teos paikkakunnan historiasta jne.

Kustannukset koostuvat työntekijän palkasta.

Työvaiheet:

Tekstin työstäminen valmiista aiheesta 4 tuntia

Kuvien valinta 3 tuntia

Kuvakoon muuttaminen 15 min

Kohteiden luominen Tarinatallennin-alustalle 7,5 tuntia

Kartalle vieminen 1 tunti

QR-koodin tulostaminen 15 min

Yhteensä 16 tuntia

(Lisäksi mahd. reitin testaus, englanninkielinen tekstiversio ja ääniopastus, joita ei ole huomioitu tässä esimerkissä)

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

$16 \times 17,90 = 286,40 \text{ €}$

Sivukulut 25 % = 71,60

Kokonaiskustannukset

Palkkakulut 286,40

Sivukulut 25 % 71,60

Yht. 358 €

MEDIAOPAS VALMIIN TEKSTIN JA KUVA-ARKISTON DIGITOIMATTOMIEN KUVIEN POHJALTA (sis. skannaus)

Esimerkissä tekstin lähteenä on esim. perusnäyttely, Pakki-inventointisovellus, kulttuuriympäristöohjelma, arkeologinen inventointi, valmis esitelmä, Satakunnan Museon vuosikirja Sarka, teos paikkakunnan historiasta jne.

Kustannukset koostuvat työntekijän palkasta.

Työvaiheet:

Tekstin työstäminen valmiista aiheesta 4 tuntia

Kuvien valinta 3 tuntia

Kuvien skannaus 26 kuvaa (laskettu Siikaislaiset lasikuistit -näyttelyn mukaan). Aikaa skannaukseen kuluu 6 tuntia

Kuvakoon muuttaminen 15 min

Kohteiden luominen Tarinatallennin-alustalle 7,5 tuntia

Kartalle vieminen 1 tunti

QR-koodin tulostaminen 15 min

Yhteensä 22 tuntia

(Lisäksi mahd. reitin testaus, englanninkielinen tekstiversio ja ääniopastus, joita ei ole huomioitu tässä esimerkissä)

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

$22 \times 17,90 = 393,80 \text{ €}$

Sivukulut 25 % = 98,45 €

Kokonaiskustannukset

Palkkakulut 393,80

Sivukulut 25 % 98,45

Yht. 492,25 €

9.2.4. FINNAN KUVAGALLERIAM

Kansalliskirjaston ylläpitämässä Finna-halupalvelussa jo valmiiksi olevista kuvista on mahdollista tuottaa kätevästi tietyn alueen tarpeisiin räätälöityä aineistoa esim. hyödyntämällä museon perusnäyttelyn tekstejä ja höystämällä kyseisen kunnan omilla kuvilla.

Finnassa voi luoda suosikkilistoja (kuvagallerioita) ja liittää niihin muistiinpanoja. Suosikkilistan muistiinpanoineen voi jakaa muille URL-osoitteena. Suosikkilistan aineistoja voi myös lähettää

sähköpostilla. Avaamalla suosikkilistan muistiinpanoineen Finnassa pystyy esim. suoraan pitämään esitelmän tai oppitunnin. Säskylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen muisteluillassa 30.1.2024 kokeiltiin, miten Finna-hakupalveluun luotu suosikkilista toimii kuvia katseltaessa.

<https://www.finna.fi/List/1454911?filter%5B%5D=lists%3A%221454911%22&view=grid> Kokeilu onnistui hyvin. Ainoa hankaluus on, että jos kuvat haluaa esittää täysikokoisina, ne pitää ladata, ja tällöin muistiinpanot katoavat näkyvistä. Parasta onkin varautua esitelmään tulostamalla itselleen muistiinpanot myös paperiversiona.

LUENTO VALMIIN TEKSTIN JA FINNAN KUVAGALLERIAN POHJALTA

Kustannukset koostuvat esitelmän valmisteluun ja pitämiseen käytetystä työajasta sekä matkakuluista, jotka vaihtelevat kohteen etäisyyden mukaan.

Esimerkinomaisesti lasketaan kustannukset, kun museon työntekijä valmistelee esitelmän kalastuksesta Merikarvialla ja matkustaa omalla autolla pitämään esitelmän Merikarvian kunnantalolla.

Kustannukset on laskettu nk. virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus on 0,57 € / km.

Teksti saadaan *Merikarvian kulttuuriympäristöohjelmasta* (toim. Mervi Lehto, Satakunnan Museo, Pori 2011, löytyy P-asemalta kansioista Projektit ja hankkeet > Pisara), sekä Elon merkkejä -näyttelyn tableteista 33 ja 34.

Kustannukset

Matka: Satakunnan Museo – Merikarvian kunnantalo – Satakunnan Museo 50 km: $50 \times 0,57 \text{ €} \times 2 = 57 \text{ €}$

Palkkakulut: Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 €

Esitelmän valmisteluun menee 5 tuntia $\times 17,90 +$ sivukulut 25 % = $89,50 + 22,375 = 111,875 \text{ €}$

Matkoihin menee yhteensä 1,5 h ja esitelmän pitämiseen ja keskusteluun 1,5 h = 3 h

$3 \times 17,90 = 53,70 +$ sivukulut 25 % $13,425 = 67,125$

Kokonaiskustannukset

Matkakulut	57,00
Palkkakulut $89,50 + 53,70$	143,20

Sivukulut 25 %	35,80
Yht.	236 €

OPETTAJAN AINEISTO OPPITUNTIA VARTEN VALMIIN TEKSTIN JA FINNAN KUVAGALLERIAN POHJALTA

Kustannukset koostuvat aineiston valmisteluun käytetystä työajasta.

Palkkakulut: Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 € + sivukulut

Aineiston valmisteluun menee 5 tuntia x 17,90 + sivukulut 25 % = 89,50 + 22,375 = 111,875 €

Kokonaiskustannukset	
Palkkakulut	89,50
Sivukulut 25 %	22,38
Yht.	111,88 €

9.2.5. TUTKIMUSHANKE

Tavoitteena on tukea omaehtoista paikallisen kulttuuriperinnön tallennustyötä luomalla tutkimusprojektin aihio, jota paikalliset voivat jatkaa omin voimin.

Esimerkki perustuu *Säkylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen historiaa* -osahankkeeseen

SISÄLTÄÄ

1. Palaveri
2. Haastattelut x 3
3. Dokumentointi
4. Muisteluilta

Palaverin kustannukset koostuvat työntekijän palkasta ja matkakuluista.

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90 € Palaveriin kuluu paikan päällä 1,5 tuntia. $1,5 \times 17,90 = 26,85$ € + sivukulut 25 %

Tutkimushankkeessa toteutetaan kolme tunnin mittaista haastattelua. Teemarungon tekemiseen kuluu 3 tuntia, kuhunkin haastatteluun paikan päällä kokonaisuudessaan 1,5 h = 4,5 h

$7,5 \times 17,90 = 134,25 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Tutkimushankkeeseen sisältyy yksi dokumentointi valokuvineen. Aikaa kuluu paikan päällä 2,5 tuntia.

$2,5 \times 17,90 = 44,75 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Tutkimushankkeeseen sisältyy muisteluilta

Muisteluillan kulut koostuvat

Esivalmisteluista: suunnittelupalaveri, tila- ym. varaukset, tiedotteet, kuvien hankkiminen muistelun pohjaksi, aineiston käyttöluvasopimukset, alkupuheenvuoron laatiminen. Aikaa kuluu esivalmisteluihin kaksi työpäivää, 15 tuntia $\times 17,90 = 268,50 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Sekä varsinaisesta muisteluillasta. Muisteluilta kestää 1,5 tuntia, työntekijä on paikalla puoli tuntia ennen ja jälkeen, yhteensä 2,5 tuntia. $2,5 \times 17,90 = 44,75 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Jälkityöt (osallistujilta kerätyn aineiston skannaus ja nauhapöytäkirjan laatiminen) vievät samoin kaksi päivää

$15 \text{ tuntia} \times 17,90 = 268,50 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Matkat Tutkimushankkeen aikana työntekijä käy Säkylässä 6 kertaa.

Matka Satakunnan Museolta Säkylään on 68 km.

Kustannukset on laskettu nk. virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus on 0,57 € / km.

Matkakustannukset $77,52 \times 6 = 465,12 \text{ €}$

Matkoihin kuluu aikaa $6 \times 2 \text{ h} = 12 \text{ tuntia}$.

$12 \times 17,90 = 214,80 \text{ €} + \text{sivukulut } 25 \%$

Kokonaiskustannukset

Palkkakulut	$26,85 + 134,25 + 44,75 + 268,50 + 44,75 + 268,50 + 214,80$	1002,40
Sivukulut 25 %		250,60
Matkat		465,12
Yht.		1718,12

Kustannuksiin ei ole laskettu mukaan tutkimusaiheeseen perehtymistä tutkimuskirjallisuuden ym. avulla, haastattelujen litterointia, kuvien käsittelyä, tutkimustulosten kirjaamista

9.2.6. MUISTELUILTA

Museopalveluita meille kaikille -hankkeen yksi ydinajatuksista oli kuntalaisten paikallisen kulttuuriperinnön luomalle perustalle rakentuvan paikallisidentiteetin vahvistaminen. Muisteluillassa ihmiset kootaan muistelemaan yhteistä mennyttä ja jakamaan tarinansa myös tuleville sukupolville. Erilaiset muistelutilaisuudet ovat keino kerätä monipuolisesti aineistoa erilaisista teemoista. Muistitietoa kuitenkin tallennetaan verrattain vähän verrattuna museoesineisiin, valokuviin tai kulttuuriympäristöihin.

Muistelutilaisuudet luovat osaltaan demokraattisempaa ja osallistavampaa tapaa tuottaa yhteisön historiaa. FT Riina Haanpään mukaan paikallisten asukkaiden tuottamat tulkinnat osoittavat ihmisten pyrkimystä rakentaa identiteettiään sekä löytää itselleen ja yhteisölleen historiallinen jatkuvuus ja yhteiskunnallisen samastumisen kohteet. Ne kertoivat siis yhtä paljon asukkaista itsestään kuin muistetuista ja kerrotuista tapahtumista sinänsä.

Muisteluillassa paikalliset olivat aktiivisia prosessiin osallistujia oman historiansa asiantuntijoina, tiedon tuottajina ja jakajina yhteistyössä museon organisoiman hankkeen kanssa. Tämä tarkoitti jatkuvaa neuvottelua ja vuorovaikutusta erilaisten tulkitsijoiden ja tulkintojen välillä.

Tässä konseptissa käytetään esimerkinomaisesti Säskylän Pyhäjärven ammattimaisen kalastuksen muisteluiltaa, joka järjestettiin yhdessä Säskylä-seuran kanssa 30.1.2024. Lähteenä on käytetty myös Pirkanmaan maakuntamuseon Seutumuseo-hankkeen menetelmäpankkiin tallennettua Tarinakahvilan konseptia <https://seutumuseo.tampere.fi/etusivu/menetelmapankki/tarinakahvilat/> Satakunnan Museon esinekokoelmien amanuenssi Hanna Jaakola on aiemmin työskennellyt hankkeessa seutumuseotutkijana, joten hanketyöntekijä sai häneltä vinkkejä toimintaan.

1. Paikan ja ajan valitseminen

Mikäli mahdollista, muisteluilta järjestetään sellaisessa paikassa, joka liittyy tilaisuuden aiheeseen. Paikan pitäisi olla helposti saavutettava ja osallistujille jo ennestään tuttu. Olisi hyvä, että tilaisuudessa olisi mahdollisuus katsoa aiheeseen liittyviä kuvia, eli tarvitaan dataprojektori ja valkokangas. Äänentoistolaitteisto / mikrofoni olisi hyvä olla käytettävissä paitsi siksi, että kaikki kuulevat, mistä puhutaan, myös onnistuneen äänitallenteen saamiseksi.

Muisteluiltaa voi hyödyntää tilaisuutena, jossa voi "värvätä" haastateltavia kahdenkeskisiin haastatteluihin, joten se kannattaa ajoittaa mahdollisen tutkimushankkeen alkuvaiheeseen. Aikaa valitessa täytyy miettiä, milloin ihmiset parhaiten pääsevät osallistumaan. Jos halutaan tavoittaa työikäisiä henkilöitä, tilaisuus on parasta ajoittaa iltaan (esim. klo 18.00) tai viikonloppuun. Tilaisuuden keston on hyvä olla napakka, etteivät keskustelijat ehdi väsyä tai keskustelu eksy liikaa sivuraiteille.

Kahvitarjoilua ja istumapaikkoja silmällä pitäen on hyvä, jos tiedetään osallistujien määrä osapuulleen jo etukäteen.

2. Tiedotus

Muisteluillasta tiedotetaan hyvissä ajoin paikallislehdessä ja menokalentereissa sekä yhteistyötahojen somekanavissa. Keskeiset henkilöt kutsutaan lisäksi henkilökohtaisesti sähköpostitse tai soittamalla.

Tiedotteessa mainitaan järjestävät tahot, muistelun aihe, tilaisuuden aika ja paikka sekä mihin tarkoitukseen muistoja tallennetaan. Aiheeseen liittyvä kuva herättelee mielenkiintoa, samoin maininta kahvitarjoilusta.

Jos muistelijoiden toivotaan tuovan tilaisuuteen mukanaan aineistoa, esim. valokuvia, tämäkin tulee mainita tiedotteessa.

3. Tallentaminen

Muistitietoaineistoa voi käyttää monipuolisesti tutkimuksissa, julkaisuissa ja näyttelyissä. Jatkokäyttöä ajatellen on tärkeää huomioida muistitietoaineiston asianmukaisten käyttöluvasopimusten laatiminen, ja että äänitteen tallentamisesta kerrotaan tilaisuuden alussa.

Hankkeessa äänittämiseen käytettiin Satakunnan Museon Olympus Linear PCM recorder LS-11 -diginauhuria. Jotta kaikki puheenvuorot tallentuvat, voi nauhureita olla useampikin sijoitettuna eri puolille tilaa.

Etukäteen sovitaan myös, kuka dokumentoi tilaisuuden valokuvaamalla ja mahdollisesti myös kirjoittamalla muistiinpanoja illan teemoista ja puheenvuoroista.

4. Muisteluilan kulku

Kahvikupponen tilaisuuden alussa luo mukavaa tunnelmaa ja irrottelee kielenkantoja. Ilmainen tarjoilu saattaa myös houkutella osallistujia paikalle. On huomaavaista huomioida gluteeniton ja

laktoositon vaihtoehto sekä vegaaninen kahvimaito. Usein esim. paikallisen kotiseutuyhdistyksen riveistä voi löytyä apua tarjoilun käytännön järjestelyihin.

Muisteluillan aloittaa illan isäntä tai emäntä ("juontaja") toivottamalla muistelijat tervetulleeksi ja esittelemällä tilaisuuden järjestäjät. Isännän tai emännän tehtävänä on johdatella muistelemaan sekä jakaa puheenvuoroja. Isännän tai emännän avuksi on laadittu valmiiksi teemoja, joiden pohjalta voi esittää muistelijoilta johdattelevia kysymyksiä.

Tässä kohtaa on hyvä hetki kertoa lyhyesti illan käytännön asioista, kuten tallentamisesta, nauhurista, lupalapuista ja miksi tarinoiden jakaminen on tärkeää.

On myös hyvä kehottaa muistelijaita mainitsemaan nimensä ennen tarinan kertomista, jotta tiedetään, kuka nauhalla puhuu milloinkin. Näin myös helpotetaan litteroijan työtä. Tärkeää on myös painottaa, että muistellaan yksi kerrallaan.

Tilaisuuteen tarvitaan myös alustaja(t). Alustaja toimii aihepiirin tai paikan "asiantuntijana", jolla on aiheeseen sopiva esitys tai tarina valmisteltuna illan alkuun. Alustaja voi myös käyttää vanhoja valokuvia muistojen herättäjänä. Esityksen ei ole tarkoitus olla pitkä, korkeintaan 5–10 minuuttia kestävä illan teemaan johdatteleva puheenvuoro.

Puheenvuorojen jälkeen sana on vapaa!

5. Aineiston kerääminen

Virallisen osuuden jälkeen on hyvä tarjota osallistujille mahdollisuus luovuttaa järjestäjille erilaista aiheeseen liittyvää aineistoa, kuten valokuvia. Tätä tarkoitusta varten varataan mukaan lupalomakkeita, esim. Satakunnan Museon aineistojen luovutus sopimus, sekä isoja kirjukuoria, joihin aineisto tallennetaan kukin omaan kuoreensa. Kirjekuoren päälle kirjoitetaan palautusosoitteeksi luovuttajan osoite, ja näin aineistot voidaan skannauksen jälkeen palauttaa omistajalle postitse esim. kirjattuna kirjeenä.

6. Litterointi

Äänitallenne on sellaisenaan hankalakäyttöinen ja sen sisältämä informaatio jää helposti käyttämättä, ellei sitä litteroida tai vähintään tehdä nauhapöytäkirjaa. Laajassa nauhapöytäkirjassa kerrotaan litteraation tapaan, kuka sanoo ja mitä sanoo, mutta tiivistäen ja ylimääräiset asiaan liittymättömät puheet karsien. Nauhapöytäkirjoissa on kuitenkin mukana myös tarkkoja sitaatteja sellaisista kohdista, jotka ovat vaikuttaneet nauhapöytäkirjan tekijälle erityisen olennaisilta. (["Eikös kulttuuri ole kaikkea?"](#) - JYX - Jyväskylän yliopisto 2023)

Litterointi on aikaa vievää puuhaa. Tarvittaessa tallenteet on mahdollista toimittaa litteroitavaksi myös ulkopuoliselle toimijalle (esim. Tutkimustie Oy). Tietosuojan toteutumiseksi tarvitaan tällöin osallistujilta suostumus siihen, että ulkopuolinen henkilö voi litteroida äänitallenteen. Nykyisin on mahdollista käyttää myös tekoälypohjaista automaattista litterointia, mutta siihen liittyviä tietoturvakysymyksiä ei ole kartoitettu hankkeessa.

Kustannukset

Muisteluillan kulut koostuvat

Esivalmisteluista: suunnittelupalaveri, tila- ym. varaukset, tiedotteet, kuvien hankkiminen muistelun pohjaksi, aineiston käyttölupasopimukset, alkupuheenvuoron laatiminen.

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90

Aikaa kuluu esivalmisteluihin kaksi työpäivää, 15 tuntia x 17,90 = 268,50 € + sivukulut 25 %

sekä varsinaisesta muisteluillasta. Muisteluilta kestää 1,5 tuntia, työntekijä on paikalla puoli tuntia ennen ja jälkeen, yhteensä 2,5 tuntia. 2,5 x 17,90 = 44,75 € + sivukulut 25 %

Matkat työntekijä käy Säkylässä 2 kertaa.

Matka Satakunnan Museolta Säkylään on 68 km.

Kustannukset on laskettu nk. virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus on 0,57 € / km.

Matkakustannukset $77,52 \times 2 = 155,04$ €

Matkoihin kuluu aikaa $2 \times 2 \text{ h} = 4$ tuntia.

$4 \times 17,90 = 71,60$ € + sivukulut 25 %

Jälkityöt (osallistujilta kerätyn aineiston skannaus ja nauhapöytäkirjan laatiminen) vievät samoin kaksi päivää

$15 \text{ tuntia} \times 17,90 = 268,50$ € + sivukulut 25 %

Kokonaiskustannukset

Palkkakulut $268,50 + 44,75 + 71,60 + 268,50$

653,35

Sivukulut 25 %

163,34

Matkat

155,04

Yht.

971,73

9.2.7. NYKYDOKUMENTOINTIPROJEKTI YHDESSÄ PAIKALLISTEN KANSSA

Nykydokumentointi on keino tallentaa tietoa omasta ajastamme tulevia sukupolvia varten. Nykydokumentoinnissa tallennuksen kohteena ovat nykypäivän ja lähihistorian ilmiöt, kuten vaikkapa arkiset tavat ja esineet, elinympäristöt, kulkuvälineet, ammattiryhmät tai tapahtumat. Dokumentointia tehdään pääosin haastattelemalla, valokuvaamalla sekä havainnoimalla.

Satakunnan Museo on ollut aktiivisesti mukana ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKOn toiminnassa mm. osallistumalla nykydokumentointihankkeisiin. *Satakunnan Museon kokoelmapoliittisessa ohjelmassa (2020)* todetaan, että tallennuksen painopistettä siirretään jatkossa passiivisesta ja objektityyppikeskeisestä kohti aktiivista ja ilmiökeskeistä tallennusta. Aktiivisen tallennuksen keinoja ovat nykydokumentointihankkeet ja museon aktiivinen yhteistyö paikallisen yhteisön kanssa (Kokoelmapoliittinen ohjelma s. 17). Omassa alueellisessa tallennustyössään Satakunnan Museon tulee kiinnittää erityistä huomiota sellaisiin kuntiin ja alueisiin, joilla ei ole omaa ammatillista museota.

Alueellisen museopalvelun konseptina olevassa nykydokumentointiprojektissa paikalliset toimijat voivat itse valita tärkeäksi kokemansa kohteen ja olla mukana dokumentoimassa sitä. Konseptin laatimisessa on käytetty apuna opasta *Ohjeistus ketterään nykydokumentointiin*. Toim. Sanni Penttinen, Ketterä nykydokumentointi -hanke 2022.

Esimerkinomaisesti lasketaan kustannukset, kun museon työntekijä toteuttaa Kokemäen lukion opiskelijoiden kanssa Tulkkilan keskustan alueen nykydokumentointiprojektin, menetelmänä valokuvakävely.

Työvaiheet: Aloituspalaveri (1 h), oppitunti nykydokumentoinnista (1 h) + valmistelu (2 h), valokuvakävely (2 h) ja jälkityöt (2 h), tulosten läpikäynti opiskelijoiden kanssa (2 h)

Lisäksi kustannuksia koituu matkoista.

1. Palaveri

Sovitaan opettajan (ja mahd. rehtorin) kanssa kurssin tavoitteista. Kesto: 1 h

2. Oppitunti nykydokumentoinnista

Kesto: 45 min (1h)

Työntekijä pitää oppitunnin kulttuuriperinnöstä ja nykydokumentoinnista. Mikä museo on, mitä se tekee ja miksi. Ja miksi se on kiinnostunut juuri tästä tallennettavasta kohteesta. Valokuvakävelyn käytännön ohjeistus

3. Valokuvakävely

Opiskelijoiden kanssa järjestetään valokuvakävely, jossa kohdetta tallennetaan kännykällä kuvaamalla, havainnoimalla ja muistiinpanoja tekemällä.

Kesto: esim. yksi kaksoistunti, 2 x 45 min (2 h)

Välineet

älypuhelin, kynä ja paperia, informaatiolomakkeita, käyttöluupalomakkeita

Kuvaamiseen käytetään opiskelijoiden omia kännykkäkameroita

Kirjaa jo kuvaushetkellä esimerkiksi keitä kuvassa on, mitä he tekevät ja missä he ovat. Mieti muistiinpanojen laajuus tilanteen mukaan: Jos sinulla on vain vähän aikaa, kirjaa ylös avainsanoja ja muita lyhyitä huomioita. Rauhallisemmassa tilanteessa kannattaa hahmotella ajatuksia laajemmin.

Kuva-asetukset

Kuville valitaan mahdollisimman suuri tiedostokoko ja paras laatu. Tarkista myös, että kameran päivämääräasetukset ovat oikein.

Valitse kuvakoko: Full HD, FHD, tai 2K tavallisimmat (1920 x 1080 pikseliä). Myös 4K ja sitä isompia kuvakokoja voi käyttää, mutta ne vaativat paljon tallennustilaa.

Kuvaa aina pääsääntöisesti vaakakuva.

Havainnointi

[Vinkkivideo](#)

Havainnointi on jonkin ilmiön tai asian tarkkailemista. Se on aina subjektiivista. Saman tilanteen havainnoinnissa voi myös hyödyntää eri näkökulmia, jos kohdetta havainnoi useampi henkilö. Tärkeintä on, että havainnot kirjoitetaan ylös. Tekstin avulla dokumentoinnista voi tuoda esiin asioita, joita esimerkiksi kuva ei kerro: miltä jokin tuntuu, tuoksu tai maistuu. Havainnon aikana syntyneet nopeat muistiinpanot kirjoitetaan myöhemmin yhtenäiseksi kertomukseksi.

Muuta ohjeistusta

Muista ladata kännykkä etukäteen.

Tutustu käytössäsi olevan älypuhelimien asetuksiin ja näppäimiin etukäteen.

Puhelimeen kertyy nopeasti paljon materiaalia – huolehdi että sinulla on riittävästi muistia tallennusta varten.

Lähetä kuvat ja muistiinpanot työntekijän sähköpostiin liitetiedostoina tai linkkeinä

Luvat ja käytännöt

Julkisella paikalla saa lähtökohtaisesti kuvata vapaasti. Dokumentoinnin yhteydessä on huomioitava tietosuojan toteutuminen ja erilaisten käyttö lupien tarpeellisuus. Käyttölupalomakkeita ja informaatiolomakkeita kannattaa varata mukaan varmuuden vuoksi.

Informaatiolomakkeella on tietosuojaseloste sekä projektista vastaavien henkilöiden yhteystiedot. Malli informaatiolomakkeeseen on oppaan [Ohjeistus ketterään nykydokumentointiin](#) liitteenä

4. Tulosten läpikäynti

Kesto: esim. yksi kaksoistunti, 2 x 45 min (2 h)

Dokumentoinnin jälkeen oppitunti, jonka aikana katsellaan kuvasaalista ja keskustellaan, miten projekti onnistui. Millaisia ajatuksia heräsi kuvauskohteista? Voidaan myös katsoa kohteeseen liittyviä vanhoja kuvia esim. Kansalliskirjaston ylläpitämässä Finna-halupalvelusta.

Kustannukset

Työaika

Aloituspalaveri (1 h), oppitunti nykydokumentoinnista (1 h) + valmistelu (2 h), valokuvakävely (2 h) ja jälkityöt (2 h), tulosten läpikäynti opiskelijoiden kanssa (2 h)

yht. 10 tuntia

Museoamanuenssin tuntipalkka on 17,90

$10 \times 17,90 = 179 \text{ €} + \text{sivukulut}$

sekä matkoihin kuluva aika

$4 \times 38 \text{ min} \times 2 = \text{n. } 5 \text{ h}$

$5 \times 17,90 = 89,50 \text{ €} + \text{sivukulut}$

Matkat

Edestakainen matka SatM - Kokemäen lukio 88 km. Kustannukset on laskettu nk.

virantoimitusmatkana ilman päivärahaa. Kilometrikorvaus on 0,57 € / km.

0,57 x 88 = 50,16 €

Projektin aikana matkoja kertyy 4 kpl

4 x 50,16 = 200,64 €

Kokonaiskustannukset	
Palkkakulut 179 + 89,50	268,50
Sivukulut 25 %	67,13
Matkat	200,64
Yht.	536,27 €

Kustannuksiin ei ole laskettu mukaan kuvien tallentamista Satakunnan Museon tietokantaan.

9.3. Aineistojen saavutettavuus ja pitkäaikaissäilytys

Hankkeessa toteutetut Seinätön museo -mediaoppaat löytyvät netistä Satakunnan Museon verkkosivuilta <https://satakunnanmuseo.pori.fi/museo-verkossa/> sekä toteutuksessa mukana olleiden kotiseutuyhdistysten ja kuntien internet-sivustoilta.

Säkylän pilottihankkeessa "Säkylän ammattimaisen kalastuksen historiaa" toteutetut neljä haastattelua, dokumentointiaineiston käyttöluvat, nauhapöytäkirjat ja tallenne muisteluillasta luovutetaan Säkylä-seuralle. Kopiot tallennetaan tietosuojasetuksen mukaisesti Satakunnan Museon MuseumPlus kokoelmahallintajärjestelmän Tapahtumat-moduuliin.

9.4. Hankkeen vaikutukset

Kulttuuriperinnön vaalimisen ja eteenpäin välittämisen voidaan nähdä olevan yksi kulttuurisesti kestävä kehityksen kulmakivistä. Hankkeessa kulttuuriperintöä välitettiin eteenpäin ja sitoutettiin ihmiset omaan kulttuuriperintöönsä, mikä lisää sen omaehtoista vaalimista jatkossa. Sosiaalisesti kestävä kehitys kannalta on ensiarvoista pitää yllä toimivia yhteiskuntarakenteita sekä tasa-arvoa palveluiden saatavuudessa. Sivistys ja kulttuuri ovat olennainen osa yhteiskunnan peruspalveluita, ja ne on kyettävä tuottamaan julkisin varoin kaikilla alueilla.

Agenda 2030 tavoitteena on vähentää alueiden välistä ja kuntien sisäistä eriytymistä (tavoite 10). Hallituksen selonteon mukaan pienemmissä kaupungeissa ja maaseudulla palveluiden saavutettavuus heikkenee. Hankkeen avulla edistettiin museopalveluiden tasa-arvoista saatavuutta kaikilla Satakunnan alueilla. Näin estetään alueiden ja kuntien välistä eriytymistä ja edistetään ihmisten välistä tasa-arvoa heidän asuinpaikastaan riippumatta. Agenda 2030 tunnistaa kulttuurisen hyvinvoinnin osaksi ihmisen perustarpeita ja hyvinvointia (tavoite 3). Hankkeen avulla museopalveluiden, kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen käyttö ja käyttäjämäärät kasvoivat, millä on vaikutus alueen asukkaiden hyvinvointiin.

Museopalvelut osana kunnan toimintaa ja osana eri-ikäisten kuntalaisten palveluita mahdollistavat tavoitteen 4, joka tavoittelee kaikille tasa-arvoista mahdollisuutta elinikäiseen oppimiseen.

Tavoite 11 pyrkii puolittamaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Ihmisten lähelle tuotetut palvelut vähentävät ihmisten liikkumista palveluiden perässä ja vähentävät siten liikenteen päästöjä. Päästöjä ei myöskään synny itse tuotteista, sillä hankkeessa ei luotu fyysisiä, paikasta toiseen kuljetettavia aineistoja vaan valmiina olevia tietoaineistoja sekä aineetonta kulttuuriperintöä tuotettiin paikanpäälle erilaisina tapahtumina, toimintoina tai digitaalisina palveluina.

On myös taloudellisesti kestävää toteuttaa jatkuvasti muunneltavissa olevia palvelukonsepteja sen sijaan, että kehitystyö jouduttaisiin jokaisen palvelun kohdalla aloittamaan alusta. Olemassa oleviin aineistoihin, kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin perustuvat museopalvelut voidaan nähdä myös kuntien kulttuurisena ja taloudellisena voimavarana, joka on jo olemassa, kunhan se vaan opitaan hyödyntämään. Uutta aineistoa ja materiaalia ei siis tarvita.

Hankkeen tuloksena ihmiset kiinnittyivät omaan kulttuuriperintönsä, kun kulttuuriperintö ja museopalvelut tuotiin osaksi kuntalaisten elämää eri vaiheissa. Ihmisten tietoisuus kulttuuriperinnöstä ja kulttuuriympäristöstä kasvoi.

Hankkeen vaikutuksena paikallisten kulttuuriympäristöjen ja kulttuuriperinnön saavutettavuus parani ja käyttäjäkunta monipuolistui. Kulttuuripalveluista tuli enemmän osa ihmisten arkea. Kun ihmisten oma kulttuuriperintö tuli ihmisille tutuksi niihin myös sitouduttiin paremmin, ja omaehtoinen toiminta kulttuuriperinnön säilyttämiseksi kasvoi. Oman kulttuuriperinnön löytäminen ja siihen osallistuminen vahvisti ihmisten juuria ja identiteettiä ja loi sitä kautta hyvinvointia. Oman kylän palveluiden käyttö myös osaltaan vähensi kulttuuriperinnön perässä matkustamista ja liikenteen päästöjä.

Kuntien tietoisuus kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen merkityksestä ihmisten hyvinvoinnille ja vahvalle paikallisidentiteetille lisääntyi hankkeen aikana. Tehty yhteistyö kuntakentän kanssa myös herätteli kuntia kulttuuripalveluiden tärkeyden osalta.

Hankkeessa luotiin myös tapoja, joilla Satakunnan Museo pystyy toteuttamaan jatkossa alueellisia palveluita tehokkaammin ja vaikuttavammin. Samoja menetelmiä voi hyödyntää jatkossa myös muissa alueellisissa vastuumuseoissa.

Hankkeessa tuli kuitenkin esiin myös se, että palveluiden tuottaminen ei ole ilmaista.

Henkilöresurssit, matkakulut, aineistojen tuottaminen saavutettavaan muotoon yms. aiheuttavat laskennallisesti melko suuriakin euromääriä. Vaikka palvelut tuotetaankin ns. omana työnä eikä raha liiku, täytyisi myös oma työ resursoida. Palveluiden tuottaminen tasapuolisesti koko maakuntaan ei nykyresursseilla käytännössä ole mahdollista. Ja vaikka käytössä olisi lisäresursseja siten että alueellisiin palveluihin voitaisiin hankkia työvoimaa, ei niiden tuottaminen silti ole mahdollista ilman, että vastaanottavassa kunnassa on aktiivisuutta ja halua osallistua kulttuuripalveluiden tuottamiseen. Mikäli palvelulla halutaan olevan vaikuttavuutta, sillä täytyy olla aito tarve ja se tulee toteuttaa yhteistyössä. Tämä taas on kuntien nykyisten resurssien puitteissa usein hankalaa, ellei mahdotonta. Tähänkin sopii sanonta: "Ei kannettu vesi kaivossa pysy". Alueellisten palveluiden tuottaminen ei siis ole pelkästään alueellisten vastuumuseoiden hallittavissa ja toteutettavissa.

10. Hankkeen seuranta ja jatkotoimenpiteet

Vaikutuksia arvioitiin hankkeen työryhmän kokouksissa sekä vertaisarvioinnilla. Hankkeen päättymisen jälkeen tuloksia mitataan Satakunnan Museon tuottamien alueellisten palveluiden määrällä sekä niiden käyttäjien määrällä.

Vaikutuksia arvioidaan myös kyselyllä, joka tehdään hankkeen päätyttyä kunnille. Kyselyn pohjalta arvioidaan, kuinka paljon kulttuuripalveluiden käyttö pilottikunnissa on kasvanut ja onko kulttuuripalveluiden kysyntä kuntalaisten keskuudessa kasvanut. Kysely voidaan toteuttaa myös pilottikuntien asukkaille. Sen avulla voidaan arvioida sitä, onko suhde kulttuuriperintöön ja kulttuuripalveluihin muuttunut.

Hankkeen tuloksista ja mahdollisuuksista kerrottiin kesän 2024 aikana maakuntakerroksella. Tällöin jalkauduttiin maakuntaan ja kohdattiin kunnan työntekijöitä, yhdistyksiä sekä yleisöä ja mainostettiin hankkeen jo tuottamia palveluita sekä ennen kaikkea niitä mahdollisuuksia, joita kunnilla on räätälöityihin palveluihin. Samassa yhteydessä käytiin myös katsomassa, miten

hankkeessa tuotetut palvelut näkyivät kunnissa vai näkyivätkö ollenkaan. Niissä kunnissa, joihin saatiin hankkeessa tuotettua uusia museopalveluita, on ne otettu hyvin vastaan ja yleisö on löytänyt ne melko hyvin.

Syksyllä 2024 toteutetaan vielä erillinen "mainoskampanja", jonka yhteydessä kuntiin toimitetaan vielä tietoa saatavilla olevista palveluista.